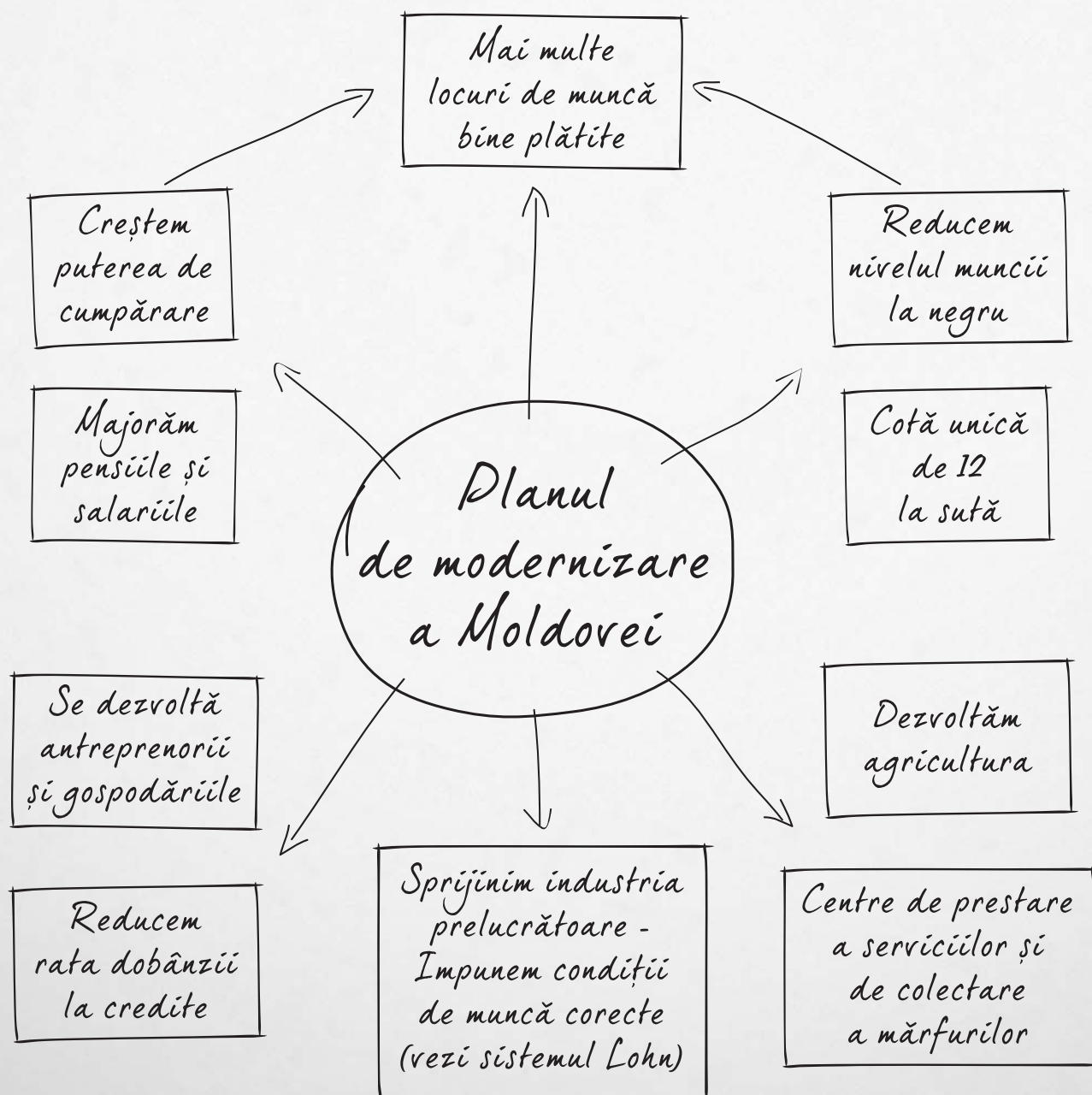

MAE

Planul de modernizare și europeanizare a Republicii Moldova prin crearea de locuri de muncă

PARTIDUL MIȘCAREA ACȚIUNEA EUROPEANĂ

Fapte reale, nu vorbe goale

MAE nu vă oferă materiale electorale subțiri, superficiale și lipsite de consistență. MAE vă prezintă planul său pentru Moldova. Acestea sunt faptele noastre.

Iulie 2009

MAE luptă împotriva comunismului din Republica Moldova - prin campania Jos comunismul!

August 2009

MAE sprijină formarea și funcționarea primei guvernări democratice, după 8 ani de comunism - fără să ceară nimic în schimb.

Mai 2010

MAE formează o comisie de anchetă parlamentară pentru creșterile nejustificate ale tarifelor la gaze - prin activitatea deputaților MAE.

Iulie 2010

MAE strânge 200.000 de semnături pentru majorarea pensiilor și salariilor minime - la corturile din toate raioanele.

Septembrie 2010

MAE impune guvernanților creșterea pensiei minime - prin Legea "Pensii și salarii" promovată în Parlament.

Noiembrie 2010

MAE face prioritate națională din crearea de noi locuri de muncă - prin Planul pentru modernizare și europeanizare a Republicii Moldova.

Continuăm cu "Mai multe fapte!". Implementăm primul proiect serios, cu referințe internaționale, prin care asigurăm crearea a 60.000 de locuri de muncă - noi și mai bine plătite - anual, începând cu 2011.

INTRODUCERE

Vă prezentăm primul plan serios de modernizare și europenizare a Republicii Moldova.

Măsurile cuprinse aici nu sunt noi și nici inventate. Din contră: sunt măsuri pe care vecinii noștri din occident le-au aplicat încă din 1995. Ne referim la țări ex-sovietice, precum Letonia, Estonia și Lituania, care au avut norocul de a fi guvernate de politicieni mai puțin certăreți și mai puși pe fapte decât ai noștri.

Acum este rândul politicianilor din Republica Moldova să lase vorbele deoparte și să se pună pe fapte. Partidul Mișcarea Acțiunea Europeană a realizat acest Plan bine documentat, bazat pe cercetări științifice, referințe internaționale, analize, calcule și estimări.

Este un Plan ambițios. Dar aplicarea lui va avea ca efect realist, începând cu 2011, crearea a 60.000 de locuri de muncă noi și plătite la nivel european.

1 Situația economică, Moldova 2010

- **Salariu mediu:** de 4 ori mai mic decât în Estonia, țară membră UE
- **Pensia medie:** de 6 ori mai mică decât în Estonia
- **335.000 de cetățeni** cu venituri sub minimul de existență
- **Rata șomajului:** 7%
- **Ritm de creștere a bunăstării:** de 4.5 ori mai mic decât în Țările Baltice, state membre UE

Obiectiv intern:
locuri de muncă!

Din 2011: **60.000 de noi locuri de muncă**

Reducem dobânzile la creditele acordate economiei și gospodăriilor.

Cum? Micșorăm rata de refinanțare a BNM până la 2-4%

Introducem cota unică de impozitare, de 12%.

Creștem puterea de cumpărare a populației.

Cum? Majorăm pensiile și salariile.

Impunem acordarea salariului minim special și condiții de muncă corecte în lohn-uri.

Cum? Prin atragerea investițiilor pragmatice. Moldova oferă condiții și forță de muncă mai ieftină decât în România, iar pentru moldoveni - asigurarea unui loc de muncă decent, în zonele sărace, este mai mult decât o necesitate.

Aducem industria prelucrătoare în 1450 de localități.

Cum? Printr-un proiect de lege prin care statul, cot la cot cu cetățenii noștri care muncesc peste hotare, precum și cu firmele străine, investește în satele și comunele din Republica Moldova.

2 Situația politică, Moldova 2010

- **PCRM a blocat timp de un an țara**, neacceptând rezultatele alegerilor, după ce timp de 10 ani a ținut Moldova la limita sărăciei
- Clasa politică, în ansamblul ei, **a oferit populației certuri și conflicte**
- De 20 de ani, se așteaptă o forță care **să vorbească mai puțin și să facă mai multe**

Obiectiv
extern:
**integrare
europeană!**

Integrarea în Europa

Moldova trebuie să privească spre Europa. Iar clasa politică are datoria să își unească eforturile pentru a asigura tinerei generații șansa unei vieți europene, fără vize și cu o perspectivă economică garantată.

Este un obiectiv pe care noi îl considerăm esențial, un deziderat pentru care luptăm zi de zi.

Noi nu trebuie să fim un satelit pentru interesele marilor puteri, ci noi înșiși să devenim un stat dezvoltat economic și social.

Vor avea de câștigat toți cei care nu au un loc de muncă, dar și cei care își doresc un loc de muncă mai bine plătit.

CUPRINS

I. ANALIZĂ. NECESITATEA MODERNIZĂRII ȘI EUROPENIZĂRII ECONOMIEI REPUBLICII MOLDOVA, DUPĂ MODELUL STATELOR EUROPENE DEZVOLTATE

A. Studiu privind evoluția economică a statelor postsocialiste

A.1 Contextul economic actual. Obstacole în calea dezvoltării Republicii Moldova

A.2 Creștere economică artificială: prin exportul forței de muncă și nivelul scăzut al investițiilor în capital fix

A.3 Comparatie între PIB-ul Moldovei și cel al țărilor baltice: decalaj uriaș!

A.4 Efectul apartenenței geopolitice asupra ritmului de creștere a bunăstării

A.5 Unde suntem noi, unde sunt țările care au aderat la UE

B. Cum depășim criza: planificare economică pentru dezvoltare și modernizare, centrată pe crearea de noi locuri de muncă

II. OBIECTIVE ȘI PRIORITĂȚI. CONSIDERENTE GENERALE

III. SOLUȚIILE DE MODERNIZARE A ECONOMIEI

A. Mai multe investiții, mai multe locuri de muncă

A. 1 Analiza situației actuale

A.2 Modelul american, aplicat pentru Moldova

B. Crearea noilor locuri de muncă bine plătite și sigure

B.1 Analiza situației actuale

B.2 Exodul forței de muncă

B.3 Dinamica ratei de ocupare a forței de muncă

B.4 Strategii de viitor

C. Dezvoltarea unei economii și societăți bazate pe cunoaștere

C.1 Analiza situației actuale

C.2. Factori determinanți ai creșterii economice: inovarea

C.3 Strategii de viitor

D. DEZVOLTAREA SFEREI AGROINDUSTRIALE

D.1. Analiza situației actuale

D.2 Strategii de viitor

I. ANALIZĂ. NECESITATEA MODERNIZĂRII ȘI EUROPENIZĂRII ECONOMIEI REPUBLICII MOLDOVA, DUPĂ MODELUL STATELOR EUROPENE DEZVOLTATE

La elaborarea prezentului Plan de Modernizare și Europeanizare a Economiei Republicii Moldova, Partidul Mișcarea Acțiunea Europeană a ținut cont de principiile conceptuale ale dezvoltării țărilor membre ale Uniunii Europene (UE), expuse în **Strategia Europeană 2020, adoptată de Comisia Europeană la 03.03.2010**. Acest important document comunitar propune cinci obiective: ocuparea forței de muncă, cercetarea și inovarea, schimbările climatice și energia, educația și combaterea sărăciei.

Menționăm că pe parcursul a 19 ani de independență în Republica Moldova au fost adoptate și aprobate de către Parlament, în diferite legislaturi, și de către Guvern - aproximativ 500 de strategii, concepții, programe și seturi de acțiuni, dar niciunul dintre aceste documente de planificare strategică a dezvoltării la nivel de stat nu și-a propus, precum este realizat în prezentul document, să pună în prim plan **obiectivele edificării unei economii inovatoare, a unei societăți informaționale, precum și ale creării a cât mai multe locuri de muncă bine plătite și sigure** - care sunt adevăratele locomotive ale creșterii economice calitative și durabile în condițiile actuale de dezvoltare a umanității.

A. Studiu privind evoluția economică a statelor postsocialiste

MAE, la elaborarea prezentului Plan, s-a ghidat nu doar de principiile conceptuale de dezvoltare ale întregii UE, dar în special de experiența practică a țărilor postsocialiste (foste membre ale Pactului de la Varșovia), care au parcurs întregul proces de integrare europeană, îndeosebi a țărilor baltice - Estonia, Letonia și Lituania - care actualmente sunt mult mai prospere decât țara noastră și a căror practică este relevantă pentru Republica Moldova. Statele menționate, la fel ca și noi până în 1991, au fost părți componente ale fostei URSS, având pe atunci același nivel de dezvoltare social-economică. Raționalitatea, deci și necesitatea aderării la UE, este dictată și de faptul că, pe plan mondial, în condițiile globalizării, Republica Moldova este nevoită să facă față unei concurențe tot mai acerbe pe piețele interne și externe, cu alte state ale lumii. Succesul într-o asemenea competiție poate fi asigurat doar prin apartenența la un spațiu competitiv din punct de vedere economic și cu un înalt grad de securitate politică și militară care actualmente, pentru țara noastră, e unul singur - Uniunea Europeană.

A.1 Contextul economic actual. Obstacole în calea dezvoltării Republicii Moldova

La etapa actuală de dezvoltare, țara noastră, deopotrivă cu întreaga omenire, este afectată de o manifestare concomitentă fără precedent a mai multor crize: financiar-economică, energetică, demografică, alimentară și de criza apei. Tot mai grave devin problemele globale care nu recunosc frontierele: poluarea și distrugerea mediului, deșertificarea, încălzirea globală și reducerea biodiversității.

Pe acest fundal, Republica Moldova se află actualmente și în plină criză politică, provocată de imperfecțiunile constituționale, dar și de o perpetuă și, până în prezent, nerealizată triplă tranziție la economia de piață, stat de drept și independență statală. Sistemul judiciar defectuos, corupția, separatismul din raioanele de est și prezența trupelor străine în aceste teritorii, imperfecțiunile grave ale mediului de afaceri (inclusiv din punct de vedere al legislației din acest domeniu), lipsa de competitivitate a mărfurilor și serviciilor de origine autohtonă, protecția slabă a concurenței, proporțiile îngrijorătoare ale economiei subterane, proliferarea tot mai pronunțată a fenomenelor mafioate și oligarhice, - iată doar câteva dintre obstacolele majore în calea dezvoltării statului pe parcursul celor 19 ani de independență.

Aceste obstacole explică, în mare măsură, de ce țara noastră și-a restabilit creșterea economică mai târziu decât toate celelalte 22 de țări postsocialiste, după un îndelungat declin transformațional, și de ce a atins un minim al Produsului Intern Brut (PIB) în anul 1999 (respectiv 34% de la nivelul anului 1990). În pofida faptului că în perioada de până la actuala criză financiar-economică (anii 2000 - 2008), PIB-ul a crescut cu ceva mai mult de 60%, **țara noastră rămâne cea mai săracă din Europa**. Mai mult, în ultimii ani rata de sărăcie este în creștere, fiind de două ori mai mare în mediul rural decât în cel urban. Astfel, nivelul sărăciei absolute a crescut de la 25,8% în anul 2007, până la 26,4% în anul 2008, ceea ce reprezintă circa 875.000 de persoane. Tendința de creștere a sărăciei a persistat și în anul 2009.

A.2 Creștere economică artificială: prin exportul forței de muncă și nivelul scăzut al investițiilor în capital fix

Creșterea economică din anii 2001-2008 a fost bazată, preponderent, pe exportul forței de muncă și, respectiv, pe remitențele cetățenilor noștri de peste hotare. Insuficiența și lipsa de competitivitate a produselor și serviciilor autohtone a determinat caracterul acestei creșteri, ca unul bazat pe consum, conducând la majorarea accelerată a importurilor, rezultând în creșterea catastrofală a soldului negativ al balanței comerciale. Astfel, creșterea economică din perioada anilor 2000-2008 a fost una de o calitate extrem de joasă, fiind afectată de structura dezechilibrată a economiei și de nivelul scăzut al investițiilor în capital fix.

Calitatea joasă a creșterii economice e relevantă și de dinamica structurii PIB în perioada respectivă. Astfel, dacă în 2000 valoarea adăugată brută a constituit 87,5% din PIB, iar impozitele nete pe produs și import - 12,5%, atunci **în 2008 valoarea adăugată brută s-a redus până la 82,3%, iar impozitele nete pe produs și import au crescut până la 17,7%.**

A.3 Comparatie între PIB-ul Moldovei și cel al țărilor baltice: decalaj uriaș!

Anul 2009 a adus o diminuare a PIB cu 6,4%, ca urmare a crizei financiar-economice mondiale, dar și a lipsei de durabilitate a economiei moldovenești. Mai mult, conform prognozelor Fondului Monetar Internațional (FMI), în anul 2010 PIB-ul Republicii Moldova va înregistra cea mai mică creștere (3,2%) dintre țările membre ale CSI, cu excepția Kârgâzstanului, care va înregistra o contracție economică de 3,5%. Deosebit de îngrijorător în perioada 2000 - 2009 este faptul că în acest răstimp s-a deteriorat deosebit de puternic sectorul agroalimentar, fiind afectată securitatea alimentară a țării (factor fundamental al existenței și sănătății umane), prin reducerea substanțială a productivității culturilor agricole - inclusiv a cerealelor, adică a culturilor care sunt determinante pentru securitatea numită. Astfel, dacă în primii nouă ani de independență (1991-1999) productivitatea (roada la hectar) grâului a constituit în mediu 29,4 chintale la hectar, atunci în nouă ani de guvernare comunistă (2001 - 2009) productivitatea acestei culturi s-a diminuat până la 22,7 chintale la hectar (o scădere cu 23%). Scăderile de productivitate comparative pentru aceleași perioade de timp au constituit: pentru porumb - 17%, pentru semințe de floarea soarelui - 48%, pentru orz - 17%, pentru ovăz - 24%.

Deosebit de grav este faptul că calitatea joasă a creșterii economice de până la criza financiar-economică actuală a fost însoțită și de parametri cantitativi insuficienți ai acestei creșteri. Calculele relevă că, dacă Republica Moldova, începând cu anul 2010, ar fi păstrat cele mai înalte ritmuri de creștere economică care s-au atestat în anii 2001-2005 (până la embargoul rusesc din 2006 asupra vinurilor moldovenești, care a afectat puternic creșterea economică la nivel național în următorii ani), **țara noastră tot ar fi putut atinge nivelul PIB al anului 1990 (ultimul an de stabilitate politică relativă în cadrul URSS) doar către anul 2019.**

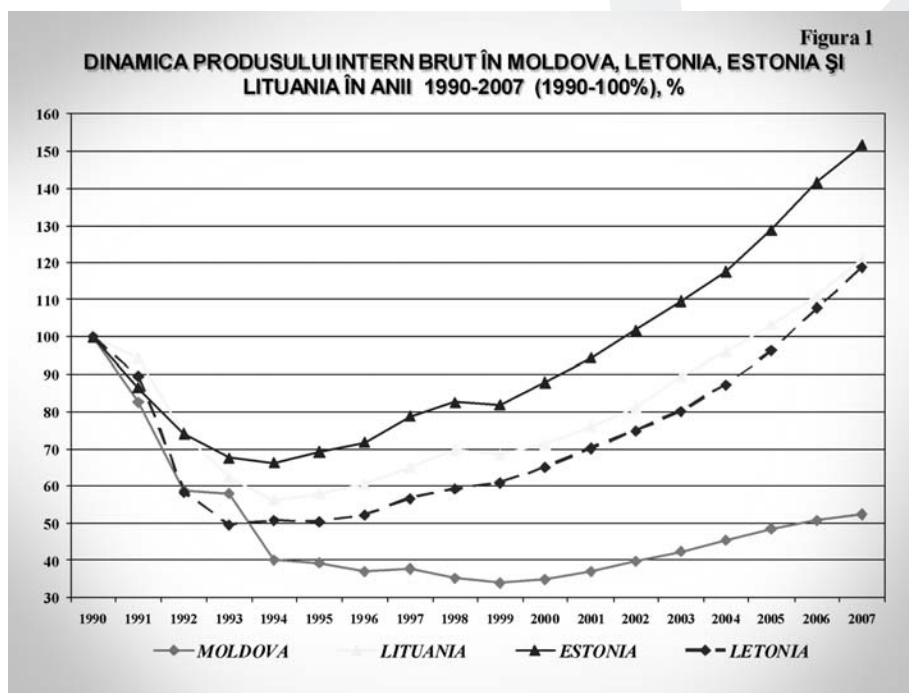
Decalajul uriaș care s-a format între PIB-ul țării noastre și cel al țărilor baltice (Letonia, Lituania și Estonia - foste republici ale Uniunii Sovietice, care aveau, în ultimii ani de existență a URSS, un nivel de bunăstare comparativ cu cel din Moldova) este prezentat în figura 1, care arată că balticii, în anul 2007 (ultimul an neafectat de ultima criză financiar-economică mondială), întreceau nivelul PIB-ului din 1990 de 1,5 ori (în cazul Estoniei) și de 1,2 ori (în cazul Letoniei și Lituaniei), Republica Moldova reușind să atingă doar jumătatea acelui nivel.

Estonia a depășit nivelul PIB-ului său din 1990 în 2002, Lituania - în 2005, iar Letonia - în 2006. Figura 1 relevă că în același an, 2007, PIB-urile Estoniei și Letoniei le întreceau pe cele din 1994 de 2,3 ori, PIB-ul Lituaniei, respectiv de 2,1 ori, iar PIB-ul Republicii Moldova a crescut în aceeași perioadă doar de 1,3 ori. În același răstimp, conform datelor din figura 9, prețurile în Estonia au crescut de 2,7 ori, în Letonia - de 2,5 ori, în Lituania - de 2,3 ori, iar în Republica Moldova - de 6,2 ori.

A.4 Efectul apartenenței geopolitice asupra ritmului de creștere a bunăstării

Coraportul dintre aceste două dinamici (ale PIB și ale prețurilor) înseamnă că ritmurile de creștere a bunăstării oamenilor în țările baltice, începând cu 1995 (anul când această țară a semnat acordul de asociere la UE), sunt de 4,1- 4,4 ori mai mari decât în Republica Moldova. Amintim că aceste țări baltice nu sunt niște supraputeri, Estonia având 1,34 milioane de locuitori, iar vecinii săi, Lituania - 3,32 milioane și Letonia - 2,26 milioane. Republica Moldova, în aceleași statistici ale FMI, la capitolul populație, are 3,63 milioane (populația Transnistriei este scoasă din calcul).

Deosebirea principală dintre Republica Moldova și țările baltice rezidă în apartenența lor geopolitică: țara noastră este membru al Comunității Statelor Independente (CSI), iar balticii sunt membri ai Uniunii Europene (UE). Decalajele de creștere economică dintre Moldova și țările baltice nu sunt deloc întâmplătoare, ele constituind un caz particular al decalajului generalizat în favoarea totalității țărilor ce au aderat la UE sau sunt asociate la UE, față de totalitatea actuală a țărilor - membre ale CSI.

În intervalul 1991-2008, țările din Europa Centrală și de Est (ECE) și-au redus substanțial decalajul în nivelul de dezvoltare față de țările din UE-15, pe când țările din CSI, din care face parte și Moldova, în aceeași perioadă de timp, din contră, s-au îndepărtat de UE-15.¹

Astfel, în anul 1991, țările din ECE aveau în medie un PIB pe locuitor de 32,1% față de PIB pe locuitor din UE-15 (egal cu 18.962 dolari americani - USD), adică mai mic decât cel din țările CSI, care constituia 34,7% din PIB pe locuitor din UE-15. Începând însă cu anii 1992-1993, când demarează negocierile de asociere a țărilor din ECE la UE, situația evoluează diametral opus și, chiar în pofida situației favorabile pentru statele CSI de creștere a prețurilor la resursele energetice (începând cu 2000), în anul 2008 ponderea PIB pe locuitor în țările CSI constituia doar 33,6%, iar în țările ECE această pondere a atins impunătoarea cotă de 46% (tabelul 1).

Creșterea mai pronunțată a PIB pe locuitor din CSI, în perioada 2000-2008, a fost una în mare măsură artificială, substanțial determinată de creșterea prețurilor la petrol și gaze naturale, ultimele fiind în dependență directă de cele ale petrolului. Astfel, dacă în decembrie 1998 (anul când PIB-ul Rusiei a atins minimul de 57,5% față de 1990), prețul unui baril de petrol constituia 10,4 USD, în iulie 2008 a ajuns la 132,5 USD (o creștere de 12,7 ori). De menționat că, odată cu creșterea prețului la petrol, Rusia a majorat substanțial și volumele de extragere a petrolului, astfel încât, în al doilea trimestru al anului 2009, a revenit pe locul întâi pe plan mondial după volumul de export al petrolului (pentru prima dată după colapsul URSS), fiind actualmente și cel mai mare exportator de gaz natural din lume. Exportul petrolului și al gazului natural în această perioadă a fost principala forță motrice a creșterii economice a CSI. Cât de important pentru dezvoltarea economică a CSI este exportul petrolului, al produselor petroliere și al gazului, reiese din faptul că aceste produse actualmente constituie peste 75% din exportul Rusiei, peste 85% din exportul Azerbaidjanului, peste 60 la sută din exportul Kazahstanului și peste 55% din exportul Turkmenistanului.

Relansarea creșterii economice a Republicii Moldova, care s-a produs în anul 1999, adică cel mai târziu față de țările postsocialiste, a fost determinată în mare măsură de revigorarea economiei Rusiei, care, la rândul său, a crescut în măsură decisivă datorită creșterii prețurilor mondiale la petrol și gaz natural (economia țării noastre fiind după 1999 "trasă de urechi" de economia rusească, deoarece către acel timp avea cu această țară cele mai importante relații economico-comerciale, în domeniul migrării forței de muncă, transporturilor etc).

¹ componența UE-15 este următoarea: Austria, Belgia, Danemarca, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Luxemburg, Olanda, Portugalia, Spania, Suedia, Marea Britanie.

Tabelul 1

Evoluția PIB pe locuitor (după paritatea puterii de cumpărare) în EU-15, ECE și CSI

Grupuri de țări	1991	1995	2000	2005	2008
EU - 15	18 962 USD (100%)	21 098 USD (100%)	25 372 USD (100%)	29 832 USD (100%)	33 909 USD (100%)
ECE	6 244 USD (32,9%)	7 116 USD (33,7%)	8 953 USD (35,3%)	12 348 USD (41,4%)	15 606 USD (46,0%)
CSI	6 582 USD (34,7%)	4 511 USD (21,4%)	5 353 USD (21,1%)	8 394 USD (28,1%)	11 388 USD (33,6%)

A.5 Unde suntem noi, unde sunt țările care au aderat la UE

Astfel, Republica Moldova a comis o enormă greșeală strategică nealăturându-se chiar în primii ani de independență unui întreg șir de țări, inclusiv țărilor baltice, care în perioada 1993-1995 au depus cererile de asociere la UE. Adoptând un principiu contraproductiv (prin sloganul agrarian "vițelul cuminte suge de la două vaci") de a obține foloase în același timp din est și din vest, țara noastră a suferit pierderi financiare uriașe, dar a și rămas izolată pe plan mondial și regional, supunându-se unui tragic fenomen de depopulare.

A doua șansă reală de a obține statutul de membru asociat al UE a fost ratată în anul 1999, când a fost demis guvernul Sturza, perioada de activitate a acestuia fiind limitată la doar 9 luni. În următorii 10 ani, procesul de integrare europeană a fost doar mimat, fenomenele de sărăcire, izolare și depopulare a țării ajungând la proporții apocaliptice. Din faptul că în 1999 a eșuat asocierea la UE, a rezultat, pe parcursul anilor 2000-2006, obținerea unei asistențe europene de către Moldova doar la nivelul de 7 euro pe locuitor, pe când în țările baltice acest indicator a constituit 54 euro pe locuitor - ceea ce înseamnă că **țara noastră nu a primit în acest răstimp suma nerambursabilă de circa 2 miliarde de euro.**

Nesemnând în 1995 Acordul de Asociere la UE, când țările baltice au făcut acest lucru, Moldova a mai pierdut 1,4 -1,5 miliarde de euro. Astfel, timp de 10 ani, țara noastră s-a lipsit benevol de o asistență de 250 milioane euro nerambursabili, anual, ținând cont de faptul că asistența acordată de UE în perioada 1991-2008 a fost de doar 24 milioane euro anual, ajungem la concluzia că din cauza opțiunilor geopolitice greșite, Moldova a obținut de la UE, numai la capitolul asistență nerambursabilă, de 10 ori mai puțin decât dacă urma ferm calea integrării europene pe tot parcursul perioadei de independență.

Diferența dintre 250 milioane euro asistență, de care ar fi putut beneficia anual Moldova, și 24 milioane euro de care a beneficiat în realitate, constituie circa un sfert din veniturile la bugetul de stat, planificate pentru 2010. Aceasta ar fi însemnat o majorare egală cu circa un sfert din valoarea salariilor și pensiilor, a cheltuielilor pentru dezvoltarea infrastructurii, învățământ, cultură, știință, protecția sănătății și alte cheltuieli din sfera socială.

Această asistență, din păcate ratată, ar fi facilitat enorm asigurarea financiară a creșterii salariilor și pensiilor propusă de Partidul Mișcarea Acțiunea Europeană și pentru care au fost colectate în vara anului 2010 circa 200.000 de semnături de la populație. În context, menționăm că MAE pledează pentru asocierea imediată a Republicii Moldova la UE și, prin urmare, la posibilitatea de a beneficia de o substanțială asistență financiară, dar cel mai important - de o lărgire considerabilă a accesului la piața internă a Uniunii Europene și de condiții mult mai favorabile pentru atragerea investițiilor străine directe (ISD), fapt prezentat în tabelul 2. Aceasta deschide oportunități majore pentru creșterea economică și crearea noilor locuri de muncă bine plătite și sigure.

Altfel spus, beneficiul principal al asocierii și aderării la UE îl constituie nu asistența financiară, ci posibilitatea de accelerare substanțială a creșterii economice, față de starea actuală de apartenență la grupul de țări CSI, ceea ce reiese clar din datele tabelului 1. Calculele efectuate în baza datelor statistice incluse în acest tabel relevă că, în cazul în care Moldova ar fi aderat concomitent cu țările baltice la grupul de state din Europa Centrală și de Est (ECE) care s-au inclus în procesul de integrare europeană la începutul anilor '90, atunci Produsul Intern Brut al țării noastre în anul 2010 ar fi fost de cel puțin două ori mai mare decât cel prognozat de Banca Națională a Moldovei pentru acest an. Creșterea PIB ar fi condus, aproximativ proporțional, și la creșterea salariilor de cel puțin două ori. Confirmarea acestei teorii o găsim în figura 2, care descrie o corelare foarte strânsă între PIB și salariul real mediu pe economie (cu luarea în considerare a inflației) în una din țările baltice - Estonia (țara cu cel mai mare stoc de investiții străine directe dintre țările prezentate în tabelul 2, întrecând Republica Moldova la acest parametru de 25 ori).

Salariul mediu în Estonia, către anul 2010, a atins nivelul de circa 780 euro pe lună, ceea ce întrece de patru ori salariul mediu din Republica Moldova. Actualmente, pensia din această țară este de cel puțin de 6 ori mai mare decât la noi. În altă țară baltică, Letonia, pensia în 2010 e de 4,5 ori mai mare decât în Republica Moldova.

Tabelul 2

Stocul ISD în Moldova comparativ cu țările din ECE (în USD pe locuitor)

Țara și anul semnării Acordului de Asociere la UE	1992	1995	2000	2007
Republica Moldova	3,63	22,25	108,27	477,86
Estonia (1995)	62,85	468,78	1930,53	12426,56
Ungaria (1991)	331,15	1094,35	2239,00	9710,88
Letonia (1995)	67,48	247,20	876,05	4608,17
Lituania (1995)	28,92	96,97	666,44	4330,16
Polonia (1991)	35,71	203,21	890,57	3731,69
România (1995)	5,29	36,20	314,00	2841,76

Aderarea Moldovei la UE ar asigura și un grad mult mai ridicat de securitate externă, dar și de stabilitate internă, prin participarea la Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) și la Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA). Aderând la UE, Moldova va înceta să fie un teritoriu de interferență a sferelor de influență a marilor puteri, va depăși starea de nesiguranță și nu va mai fi șantajată la tot pasul din exterior. De asemenea, experiența țărilor din ECE demonstrează că, odată cu aderarea unei țări la UE, o parte a celor plecați la muncă peste hotare se întorc acasă, **deoarece ca urmare a aderării, în țară vin investiții străine, ceea ce conduce la crearea de noi locuri de muncă bine plătite** (vezi tabelul 2). Acest fenomen e un alt enorm beneficiu al integrării europene.

B. Cum depășim criza: planificare economică pentru dezvoltare și modernizare, centrată pe crearea de noi locuri de muncă

Depășirea problemelor care persistă în Republica Moldova pe parcursul mai multor ani, dar și a celor care au apărut datorită crizei financiar-economice mondiale, amplificate, pe plan intern, de criza politică și constituțională din ultimele luni, sunt posibile doar prin modernizarea economiei și societății moldovenești, adică prin construirea unei economii inovaționale și a unei societăți informaționale, bazate pe știință, educație, tehnologii avansate și metode performante de management.

Circumstanțele enumerate impun necesitatea elaborării unui plan științific argumentat, de

europenizare a economiei țării noastre. Perfecționarea și definitivarea acestui document este posibilă doar în cadrul unui larg proces participativ, cu implicarea reprezentanților societății civile, ai cercurilor de afaceri, ai comunității științifice și educaționale și ai autorităților publice centrale și locale.

II. OBIECTIVE ȘI PRIORITĂȚI. CONSIDERENTE GENERALE

În plan general, europenizarea economiei naționale impune realizarea următoarelor obiective fundamentale:

- **creșterea ratei de ocupare a forței de muncă** până la 50% în anul 2015 și până la cel puțin 60% în anul 2020;
- **accelerarea dezvoltării economice**, astfel încât ritmurile de creștere a PIB-ului să atingă nivelul de 10-12% anual către anul 2015 și să se mențină la acest nivel în anii următori;
- **transformarea dezvoltării economice în una inovațională**, prin atingerea unui volum de lucrări în domeniul C&D (cercetării științifice, dezvoltării tehnologice și inovării) de 1,5% din PIB către anul 2015 și de 2,5% din PIB către anul 2020, din care finanțarea bugetară să constituie 1%, iar restul să fie obținut prin acordarea de condiții favorabile pentru investițiile în sfera C&D din partea sectorului de afaceri, preponderent din a celui privat;
- **reducerea numărului cetățenilor moldoveni care trăiesc sub nivelul minim de existență** cu 25% (adică cu circa 220 mii persoane) către anul 2015 și cu 50% (cu circa 440 mii persoane) - către anul 2020.

Atingerea acestor obiective fundamentale de dezvoltare economico-socială presupune (în calitate de condiții obligatorii pentru implementarea prezentului Plan): concentrarea eforturilor asupra unor activități prioritare și realizarea unor obiective de dezvoltare a țării în ansamblu, cum ar fi:

Pe plan geopolitic

- obținerea de către Republica Moldova a statutului de **membru asociat al Uniunii Europene** (în perspectiva unui termen scurt de 1-3 ani);
- reintegrarea economică, socială și politică a țării prin **soluționarea treptată a conflictului transnistrean** (în perspectiva unui termen mediu de 3-5 ani);
- obținerea de către Republica Moldova a statutului de **membru cu drepturi depline al Uniunii Europene** (către orizontul anului 2020).

Pe plan economic

- depășirea consecințelor actualei crize financiar-economice mondiale;
- creșterea competitivității mărfurilor și serviciilor autohtone pe piețele interne și externe;
- crearea unui mediu macroeconomic favorabil dezvoltării economice;
- consolidarea sistemului bancar și sporirea gradului de transparență a acestuia;
- promovarea exporturilor și atragerea investițiilor străine și autohtone în sectorul real al economiei;
- debirocratizarea și eficientizarea cadrului regulatoriu al antreprenoriatului;
- restabilirea și dezvoltarea infrastructurii (drumurilor și transporturilor, sistemelor de aprovizionare cu apă și de canalizare, rețelelor energetice de aprovizionare cu gaz și electricitate, telecomunicațiilor și construcțiilor locative);
- dezvoltarea prioritară a business-ului mic și mijlociu;
- depășirea dezechilibrelor în dezvoltarea economică regională;
- protecția și dezvoltarea concurenței;
- reducerea substanțială a dimensiunilor economiei subterane;
- sporirea permanentă a capacităților de accesare a fondurilor europene;
- promovarea intensă a mărfurilor și serviciilor autohtone pe piețele UE, cu consolidarea concomitentă a prezenței pe piețele tradiționale, inclusiv ale CSI.

Pe plan social

- consolidarea coeziunii și solidarității sociale;
- creșterea calității și nivelului de viață ale oamenilor;
- fortificarea sistemelor de asigurare și asistență socială, creșterea pensiilor și a indemnizațiilor sociale;
- elaborarea și implementarea unor politici de susținere și promovare a tineretului;
- **diversificarea și îmbunătățirea serviciilor de plasare în câmpul muncii**, cu acordarea unei atenții deosebite persoanelor cu dizabilități;
- diminuarea inegalității flagrante între nivelul de bunăstare a populației rurale și a celei urbane, inclusiv luând în considerare faptul că rata sărăciei în mediul rural e de 2 ori mai mare decât în cel urban;
- dezvoltarea capitalului uman prin ameliorarea situației în sfera învățământului și a protecției sănătății;
- protecția și ameliorarea mediului ambiant și promovarea modului sănătos de viață;
- **protecția intereselor cetățenilor noștri aflați la muncă peste hotare**;
- dezvoltarea infrastructurii sociale.

În domeniul îmbunătățirii guvernării

- implementarea managementului performant în administrația publică;
- modernizarea și eficientizarea sistemului de gestionare a finanțelor publice;
- reformarea și consolidarea sistemului justiției conform standardelor europene;
- combaterea corupției.

Implementarea prezentului Plan, după aprobarea Parlamentului, va fi efectuată conform unui Calendar de acțiuni în care vor fi prevăzute obiectivele de dezvoltare concretizate pe domenii, măsurile privind realizarea acestor obiective și termenele de îndeplinire a acestora, executorii la nivel de administrație centrală și locală, sursele și volumele de finanțare, termenele de executare. Realizarea Calendarului de acțiuni va fi monitorizată și evaluată cu aplicarea unor indicatori intermediari și finali relevanți și măsurabili.

Insuficiența gravă a investițiilor, austeritatea bugetară, imperfecțiunile capacităților de guvernare, pierderile enorme în cantitatea și calitatea capitalului uman impun o canalizare a eforturilor reprezentanților organelor publice centrale și locale, ai mediului de afaceri, ai comunității științifice și educaționale, ai societății civile - pe cele mai importante căi de dezvoltare a economiei naționale, ce vor duce la crearea în Republica Moldova a unui model economic european, care va asigura prosperitatea țării și un nivel de trai crescut al cetățenilor.

III. SOLUȚIILE DE MODERNIZARE A ECONOMIEI

A. Mai multe investiții, mai multe locuri de muncă

Soluție: Transformarea Republicii Moldova într-un spațiu atractiv pentru investiții și dezvoltare

A. 1 Analiza situației actuale

Ritmurile insuficiente de creștere economică în Republica Moldova și calitatea joasă a acestei creșteri sunt cauzate, în mare măsură, de problemele de ordin macroeconomic.

Promovarea, pe parcursul ultimului deceniu, a politicilor creditar-monetare și fiscal-bugetare îndreptate spre reducerea inflației, prin comprimarea masei monetare, a avut ca efect reducerea drastică a gradului de ocupare în câmpul muncii și descurajarea dezvoltării antreprenoriatului. Aceste politici au condus la aprecierea excesivă a valutei naționale și creșterea ratelor dobânzii la creditele acordate agenților economici și gospodăriilor casnice, ceea ce a avut drept **consecință - reducerea capacității de cumpărare a populației, diminuarea competitivității mărfurilor și serviciilor autohtone, stimularea importurilor și reducerea exporturilor**. În anii de guvernare comunistă situația s-a degradat, astfel încât soldul negativ al balanței comerciale a crescut de 10 ori (!): de la 326,7 milioane dolari SUA până la 3,3 miliarde dolari SUA, iar gradul de acoperire a importurilor cu exporturi a scăzut de două ori: de la 63,4% până la 32,5%, ceea ce înseamnă că la finalul guvernării comuniste importurile au devenit de 3

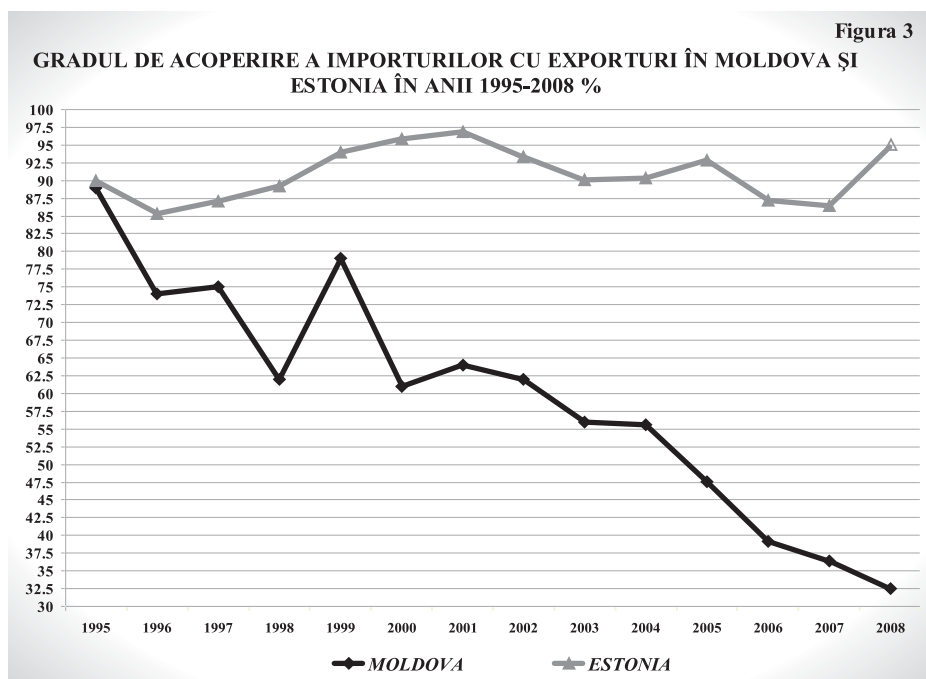
ori mai mari decât exporturile, pe când într-o economie normală (de exemplu, ca cea a Estoniei - figura 3), cantitatea de mărfuri și servicii importate trebuie să fie aproximativ egală cu cea exportată.

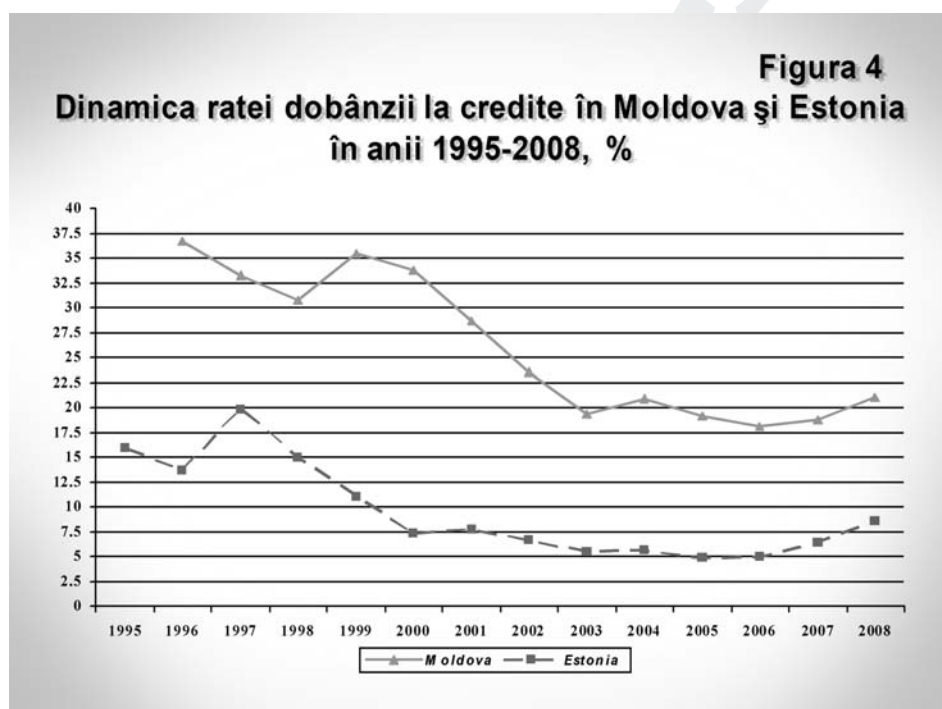
Această dinamică, extrem de periculoasă pentru Republica Moldova, relevă faptul că, în pofida unei anumite creșteri economice, guvernarea comunistă n-a fost în stare să depășească tendința de creștere a decalajului dintre importuri și exporturi, care s-a prefigurat de la mijlocul anilor '90 ai secolului trecut, adică să rezolve una din principalele probleme ale existenței unei economii - asigurarea capacității de plată a țării, care, în mod normal, trebuie să aibă la bază echilibrarea importurilor cu exporturile. Există un adevăr dur al dezvoltării economice la nivel de state, adevăr pe care economiștii englezi, cu câteva secole în urmă, l-au formulat scurt: "export or die" - ("exportă sau mori"). **În versiunea noastră, acest adevăr se exprimă prin fenomenul acoperirii deficitului contului curent al țării prin exportul forței de muncă.**

Deficitul uriaș al comerțului exterior este acoperit de remitențele cetățenilor Republicii Moldova aflați la muncă peste hotare. După volumul acestor remitențe raportat la PIB (circa 35%), țara noastră se află pe locul doi în lume. Această cifră relevă în primul rând faptul că economia națională are un sector real extrem de slab.

În loc de mărfuri și servicii, **Moldova exportă forță de muncă, iar pe de altă parte, numărul real al celor economic activi, dar neîncadrați în câmpul muncii în interiorul țării (șomeri oficial înregistrați, emigranții și cei fără loc de muncă dar neînregistrați oficial), e deja mai mare decât numărul celor angajați în câmpul muncii.**

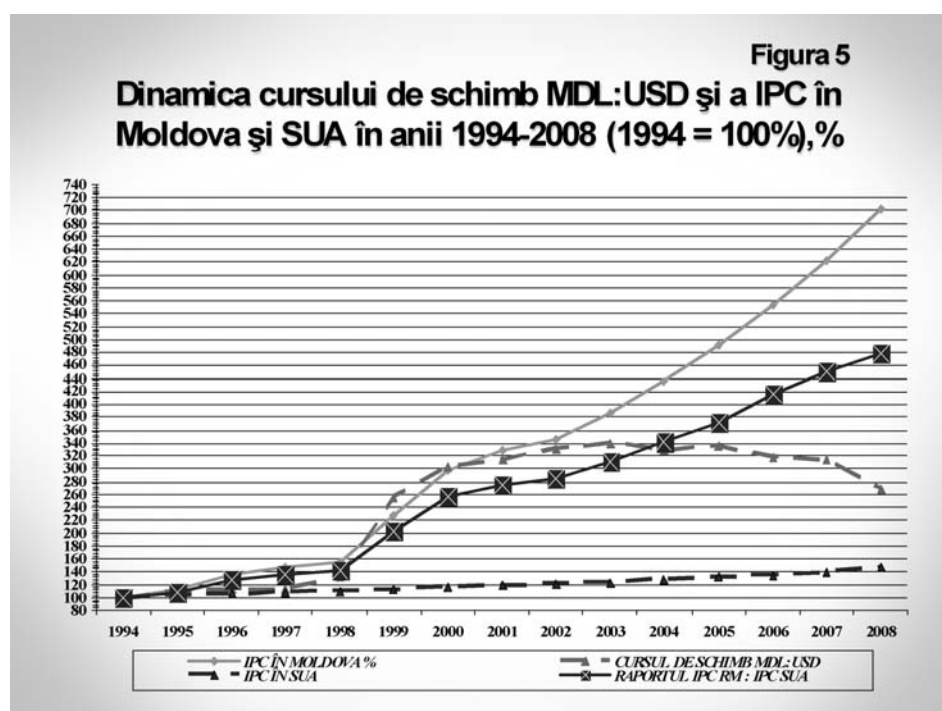
Actualmente, starea dezastruoasă a economiei Republicii Moldova este puternic amplificată de impactul celei mai puternice crize financiar-economice mondiale din ultimii 100 ani. Dar nici această criză n-a adus vreo schimbare a esenței politicilor creditar-monetare și fiscal-bugetare promovate în țara noastră pe parcursul ultimilor circa zece ani, orientate spre suprimarea inflației prin reducerea masei monetare. O asemenea politică menține un nivel insuportabil de înalt al ratei dobânzii la creditele acordate agenților economici și gospodăriilor casnice, continuă să reducă gradul de ocupare în câmpul muncii și să sporească exodul forței de muncă peste hotare, contribuind la aprecierea excesivă a valutei naționale, ceea ce reduce competitivitatea mărfurilor și serviciilor autohtone, stimulează importurile și creează obstacole în fața exporturilor, majorând soldul negativ al balanței comerciale a țării.

Rata dobânzii la credite este crucială pentru dezvoltarea economică. În Republica Moldova, nivelul excesiv de înalt al acestei rate față de țările care au urmat cu fermitate cursul integrării europene (figura 4) a constituit un obstacol pentru investițiile interne și asigurarea unor activități antreprenoriale de succes.

Cursul de schimb al valutei naționale în ultimii cel puțin șapte ani a fost unul supraapreciat, adică nefavorabil competitivității mărfurilor și serviciilor moldovenești pe piețele externe, contribuind puternic la creșterea spectaculoasă a soldului negativ al balanței comerciale (figura 5). Astfel, dacă în perioada 1994-2008 (leul moldovenesc a fost emis la 29 noiembrie 1993), prețurile în Republica Moldova au crescut de 6,6 ori (dinamica indicelui prețurilor de consum, IPC, din figura 5), în SUA, în același interval, au crescut de numai circa 1,5 ori. Acest lucru înseamnă că **în Moldova prețurile cresc în medie de 4,5 ori mai repede decât în SUA.**

Conform teoriei parității puterii de cumpărare, cu aceleași ritmuri ar trebui să se deprecieze și leul față de dolar, dar în toamna anului 2010 cursul nominal al leului moldovenesc față de dolarul american era doar de circa 12,3 (întrecându-l pe cel de 4,1 din 1994 doar de 3 ori). O politică macroeconomică orientată spre sporirea competitivității mărfurilor autohtone pe piețele străine, dimpotrivă - ar menține cursul nominal al valutei naționale la un nivel puțin mai ridicat decât cursul real, ceea ce ar însemna actualmente un nivel de 18-20 lei moldovenești pentru un dolar american.

Pentru economia Republicii Moldova, supraaprecierea leului moldovenesc provoacă un dezechilibru neconvenabil în raport cu cursurile valutei naționale față de dolarul american ale partenerilor comerciali principali ai țării noastre (Rusia, România, Ucraina). Astfel, dacă leul moldovenesc din primăvara anului 1998 (perioada imediat precedentă crizei regionale din 1998), până în primăvara anului 2010, s-a depreciat față de dolarul american doar de 2,65 ori, atunci, în aceeași perioadă, hrivna ucraineană s-a depreciat de 3,9 ori, rubla rusească - de 4,77 ori, iar leul românesc - de 3,67 ori. Acest dezechilibru, repetăm, reduce substanțial competitivitatea mărfurilor și serviciilor moldovenești exportate și favorizează importurile din aceste țări.

Mai mult, în scopul menținerii cursului leului față de dolarul american, guvernarea comunistă a vândut din rezervele valutare ale Băncii Naționale a Moldovei peste 600 milioane dolari în perioada octombrie 2008 - mai 2009. Suma indicată, enormă pentru economia Moldovei (echivalentă cu jumătate din veniturile la bugetul de stat din 2010), cheltuită pentru menținerea forțată a cursului leului, a produs pierderi irecuperabile, înregistrate doar pentru a nu permite creșterea prețurilor - care era defavorabilă guvernării comuniste în perioada electorală pentru alegerile din aprilie 2009.

De la începutul crizei mondiale (septembrie 2008) și până la începutul lui aprilie 2009, adică până la alegerile parlamentare, guvernarea comunistă, în scopuri electorale, a menținut neschimbat cursul de schimb cu prețul unor enorme pierderi ale rezervelor BNM. În același timp, partenerii comerciali cei mai importanți și-au depreciat sensibil valutele naționale: Rusia și Belarus - 25%, iar Ucraina - cu 35%.

Declarând, în plină criză economică mondială, că Moldova nu este afectată de această criză, că este o "însulă a stabilității", guvernarea comunistă a menținut un curs de schimb exagerat, dăunând economiei și ratând șansa de a obține ajutoarele internaționale pe care le-au obținut toate țările care au recunoscut existența crizei și au solicitat, argumentat, respectivele ajutoare. Comițând această gravă diversiune economică, guvernarea comunistă a demonstrat că pune interesele sale de partid mai presus de interesele naționale, chiar și în condiții de risc major, care puteau aduce statul în incapacitate de plată.

Cele relatate mai sus arată că politicile economice promovate în țara noastră pe parcursul ultimilor zece ani, nu numai că au încălcat unele principii teoretice fundamentale, dar au ignorat cele 4 obiective strategice de lungă durată în dezvoltarea oricărui stat, obiective pe care le urmăresc toate guvernele moderne, iar necesitatea atingerii lor este recunoscută de toți macroeconomiștii cu renume mondial și anume:

- (I) menținerea unui nivel constant al prețurilor sau a unor ritmuri cât mai joase de creștere a acestora;
- (II) atingerea unui nivel înalt și stabil al ocupării în câmpul muncii;
- (III) asigurarea unei creșteri economice calitative și majorarea veniturilor reale ale populației;
- (IV) atingerea echilibrului balanței comerțului exterior.

Conform laureatului Premiului Nobel pentru economie în anul 1970, P.A. Samuelson, "există puține popoare care reușesc să atingă aceste obiective, dar majoritatea țărilor dezvoltate sunt într-o neîntreruptă căutare a mijloacelor pentru realizarea cât mai deplină a acestora". În context, merită cea mai mare atenție concluziile enunțate de un alt laureat al Premiului Nobel, Joseph Stiglitz², în analiza efectuată asupra colapsului economic al Argentinei, care a provocat schimbarea a cinci președinți ai acestei țări pe parcursul a numai două săptămâni:

- (I) **e riscant să concentrezi toate eforturile doar pentru reținerea inflației, neavând concomitent grijă de reducerea șomajului și de creșterea economică;**
- (II) **orice guvern ce promovează politici în urma cărora o mare parte din populație devine șomeră sau nu activează întreaga săptămână de lucru, nu-și îndeplinește misiunea sa principală;**

² Un argument mult mai proaspăt pentru a fi receptivi la recomandările lui Joseph Stiglitz pentru redresarea situației financiare și monetare actuale din Republica Moldova îl constituie faptul că acest convins adept al lui Keynes (tatăl științei macroeconomice) a fost invitat să dețină președinția Comisiei de Experți a Președintelui Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite (ONU) privind Combaterea Crizei Financiar-Economice Mondiale declanșate în anul 2008 și Reformarea Sistemului Monetar și Financiar Internațional.

(III) într-o lume a variabilelor cursuri de schimb, ancorarea valutei naționale la alta, de exemplu la dolar, implică riscuri majore, iar Argentina trebuia să-și devalorizeze valuta națională cu mult timp înainte de punctul default-ului.

A.2 Modelul american, aplicat pentru Moldova

Ieșirea din situația creată rezidă în trecerea de la modelul actual monetarist de dezvoltare economică a țării, care este aplicat în țara noastră pe parcursul ultimilor 15 ani (de la introducerea valutei naționale), bazat pe metodele monetare de reglementare a pieței, la modelul social orientat pe dezvoltare, adică la modelul keinesist⁵ de dezvoltare. Conform concepției lui Keynes, ieșirea din crizele economice se face prin majorarea cererii agregate (capacității de cumpărare a populației), prin sporirea substanțială a salariilor și deschiderea de noi locuri de muncă, creșterea volumului lucrărilor publice, susținerea de către stat a băncilor comerciale, reducerea substanțială a impozitelor și ratelor dobânzilor la credite, precum și majorarea cheltuielilor statului direcționate spre dezvoltarea economiei și creșterea numărului locurilor de muncă. Acest model de dezvoltare a fost aplicat pentru prima dată pe timpurile Marii Depresiuni din anii '30 ai secolului trecut, în Statele Unite ale Americii, iar mai apoi și-a demonstrat eficiența de depășire a crizelor în diferite țări.

Anume Keynes l-a sfătuit pe faimosul președinte al SUA, Franklin Delano Roosevelt, să aplice patru măsuri simple pentru ieșirea din Marea Depresiune, când, cu aproape 80 de ani în urmă, acest președinte a venit la putere în plină criză și a proclamat "Noul curs" (New deal). Una din aceste rețete constă în creșterea capacității de cumpărare a populației și Roosevelt a decis o majorare substanțială (de câteva ori) a salariilor muncitorilor și funcționarilor. Anume această rețetă a fost cel mai mult criticată de adversarii politici ai lui Roosevelt. Principalul argument al oponenților era invocarea riscului de depreciere a dolarului american. Desigur, a urmat o anumită intensificare a inflației, dar cursul dolarului a revenit la normal numai în doi ani pe fondul creșterii cererii din partea populației și, ca o consecință, a producției interne.

Rețeta descrisă este în deplină concordanță cu inițiativa Partidului Mișcarea Acțiunea Europeană din vara anului 2010, de sporire a salariilor și pensiilor în Republica Moldova.

O altă rețetă a lui Keynes pentru SUA din anii 1930, a fost obligarea băncilor să injecteze în sectorul real al economiei nu mai puțin de 90% din resursele financiare ale țării. Acest lucru echivalează cu reducerea substanțială a ratei dobânzilor la creditele acordate economiei actuale a Republicii Moldova.

Printre rețetele lui Keynes a fost și dezvoltarea prioritară a complexului agroindustrial al SUA de pe atunci, care avea o economie în mare măsură agrară, ceea ce este perfect valabil pentru realitățile de azi ale Republicii Moldova. Respectiv, **în scopul accelerării creșterii economice, creării noilor locuri de muncă atractive, majorării salariilor, pensiilor și altor venituri ale populației, ameliorării mediului antreprenorial și investițional, este necesar de a realiza măsuri noi și neordinare, cum ar fi:**

- reducerea ratei de refinanțare (ratei de bază) a Băncii Naționale a Moldovei (BNM) până la 2-4%. Asemenea reduceri radicale au fost efectuate la scurt timp după declanșarea actualei crize financiare mondiale (în SUA - până la 0-025%; în Japonia - până la 0,1%; în Uniunea Europeană - până la 1%). Această măsură va conduce la reducerea substanțială a ratei dobânzii la creditele acordate economiei și gospodăriilor casnice de către băncile comerciale, ceea ce pe plan național va asigura accelerarea creșterii Produsului Intern Brut, a ritmurilor de creștere a veniturilor populației și crearea noilor locuri de muncă;
- **deprecierea leului moldovenesc față de dolarul SUA proporțional raportului indicelui prețurilor de consum (IPC) din Republica Moldova către IPC din SUA** (în corespundere cu teoria parității puterii de cumpărare), ceea ce va spori competitivitatea mărfurilor și serviciilor autohtone pe piețele externe și va majora substanțial puterea de cumpărare a cel puțin unei treimi din toată populația, veniturile căreia provin, în mare parte, din transferurile bănești de peste hotare;
- în eventualitatea intensificării proceselor inflaționiste care poate avea loc odată cu reducerea ratei de refinanțare a BNM și deprecierea leului, se va elabora și implementa **un mecanism adecvat de indexare a salariilor și pensiilor**, cu luarea în considerare a faptului că, în conformitate cu cercetările Fondului Monetar Internațional, nivelul optim al inflației în economiile în curs de dezvoltare (economia noastră aparține acestei categorii) este de cel puțin 4-5 ori mai mare decât în economiile dezvoltate. În practica mondială sunt cunoscute o multitudine de cazuri, inclusiv pe parcursul ultimilor 20-30 ani, când

dezvoltarea economică și creșterea veniturilor reale ale populației a avut loc chiar și în condițiile când rata inflației atingea nivelul de 30-70% anual. În aceste cazuri, creșterea prețurilor urmează a fi întrecută de indexarea mai rapidă a salariilor și pensiilor, astfel încât veniturile reale ale populației creșteau cu ritmuri mai înalte decât prețurile mărfurilor și serviciilor;

- **stabilirea cotei unice pe venit de 12%** pentru persoanele fizice și juridice, ceea ce va anula inechitatea (aceeași rată de impozitare pentru toți), va reduce evaziunea fiscală și va oferi stimulente pentru cei care doresc să economisească și să investească, contribuind la edificarea unei clase mijlocii puternice, care este cheia stabilității politice, democrației și prosperității țărilor moderne⁴;
- **lansarea activității Băncii de Investiții și Dezvoltare**, creată prin lege încă în anul 1998, cu proprietate exclusiv de stat, care va stimula procesele investiționale în domeniile prioritare de dezvoltare economică cu rate preferențiale ale dobânzii și cu monitorizarea și evaluarea strictă a proiectelor respective;
- crearea, în aceleași scopuri și cu aplicarea aceluiași mecanism a băncilor de stat, a **Băncii de Export menite să susțină și să promoveze exporturile și a Băncii Agricole** care va susține sectorul agroalimentar și dezvoltarea rurală;
- **majorarea substanțială a cheltuielilor bugetare cu destinație de producere**, îndeosebi pentru dezvoltarea infrastructurii, ca premisă pentru atragerea investițiilor;
- identificarea unor **proiecte pe scară națională de dezvoltare a infrastructurii** în diverse domenii și organizarea realizării acestora prin antrenarea resurselor financiare ale populației sub formă de vânzări de acțiuni;
- crearea **Agenției Naționale pentru Atragerea Investițiilor** cu filiale în diferite regiuni ale țării (pentru început a două filiale - una în nord, de exemplu, la Bălți și a doua la sud, de exemplu, la Cahul), pentru asigurarea creșterii substanțiale a investițiilor străine;
- **intensificarea accesării fondurilor europene**, inclusiv în cadrul cooperării transfrontaliere;
- **eficientizarea valorificării granturilor și creditelor** oferite de partenerii internaționali de dezvoltare.

B. CREAREA NOILOR LOCURI DE MUNCĂ BINE PLĂTITE ȘI SIGURE

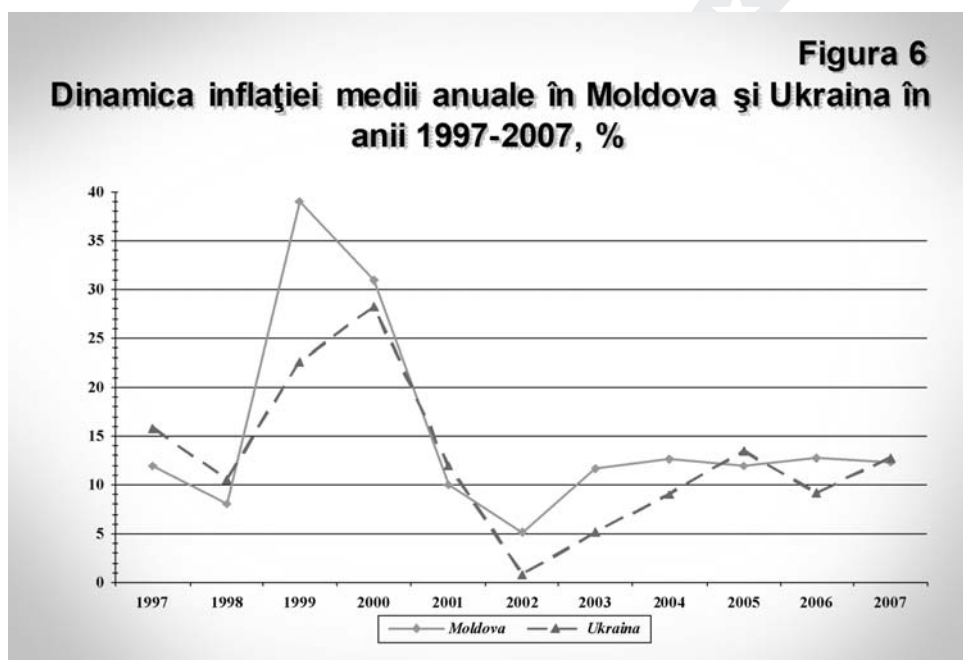
B.1 Analiza situației actuale

Politicile macroeconomice defectuoase, implementate pe parcursul mai multor ani, mențin sistemul economic al țării noastre într-un cerc vicios: pe de o parte, suprimarea constantă a inflației prin aplicarea metodelor monetariste conduce inevitabil la majorarea șomajului și, prin urmare, la exodul populației economic active peste hotare. Pe de altă parte, gastarbaterii noștri, crescând numeric și impunându-se prin corectitudine, competență și hărnicie, trimit în țară un volum tot mai mare de bani, care creează o tot mai mare presiune inflaționistă și necesită o tot mai dură suprimare a inflației, ceea ce are ca și consecință o creștere a șomajului și, implicit, un tot mai intens exod peste hotare al celor mai tineri și al celor mai instruiți și calificați cetățeni moldoveni.

Metodele monetariste, prin care în țara noastră se produce suprimarea inflației, sunt sterilizarea masei monetare și menținerea unui nivel înalt al ratei de bază (ratei de refinanțare) a Băncii Naționale. Dar demult s-a demonstrat că inflația în Republica Moldova nu are un caracter monetar, ci este o urmare a acțiunii Legii Prețului Unic. Cu alte cuvinte, inflația la noi se importă din țările care sunt partenerii noștri comerciali principali, cu atât mai mult că volumul importurilor îl depășește pe cel al exporturilor de 3 ori, iar consumul intern este satisfăcut într-o măsură de aproximativ 80% din mărfuri și servicii importate. În context, e de menționat că în pofida faptului că dispunem de cele mai fertile soluri din Europa, noi importăm mai mult de jumătate din produsele alimentare consumate. Iar conform Legii Prețului Unic, în lipsa barierelor comerciale dintre țări, piața liberă și concurența creează condiții pentru a vinde în aceste țări aceeași marfă cu același preț.

Importul inflației este demonstrat și de dinamica elucidată în figura nr. 6, care scoate în evidență faptul că dinamica prețurilor în Republica Moldova este foarte apropiată de cea din Ucraina, stat cu care țara noastră are una din cele mai intense relații economice externe.

⁴ în context merită menționat faptul că, între țările postsocialiste, cota unică de impozitare a fost aplicată pentru prima dată în Estonia (1991), fiind urmată de Letonia (1994), Lituania (1994), Rusia (2001), Serbia (2003), Ucraina (2003), Slovacia (2003), Georgia (2004) și România (2005)

B.2 Exodul forței de muncă

Fenomenele de depopulare a țării, prin exodul forței de muncă din cauza condițiilor economice nefavorabile, sunt de necontestat și au o explicație teoretică foarte clară. Demult s-a stabilit că la nivel de guvernare a statelor, pentru cei care iau deciziile principale în domeniul economic (comisiile parlamentare de profil, ministerele economiei, finanțelor, muncii, Banca Națională), una din problemele cele mai complicate constă în alegerea dintre inflație și șomaj.

Conform corelației stabilite de către economistul englez Philips⁵, există o contradicție între utilizarea deplină a resurselor de muncă și asigurarea unui nivel scăzut de inflație. Altfel spus, între aceste două procese există o dependență inversă: cu cât e mai joasă inflația, cu atât e mai ridicată rata șomajului; și invers, cu cât e mai mare inflația, cu atât e mai redusă rata șomajului. De exemplu, în Marea Britanie, în rezultatul promovării unor politici creditar-monetare și bugetar-fiscale rigide, inflația a scăzut de la 18% în anul 1979 până la 5% în 1984 și, pe cale de consecință, în aceeași perioadă, șomajul în această țară a crescut de la 3,4% până la 11,1%.

O prelungire logică a contradicției dintre inflație și șomaj o constituie legea descoperită de economistul american Okun, lege care exprimă dependența inversă dintre dinamica șomajului și schimbările Produsului Intern Brut (PIB). De exemplu, creșterea șomajului cu 1% conduce la reducerea PIB cu aproximativ 2%, adică la sărăcirea țării în aceeași proporție. Iar șomajul și sărăcia impun populației economic active să plece peste hotare. Astfel, țara pierde ce are mai de preț - capitalul uman. Mai mult, pleacă cea mai calitativă parte a acestui capital, alcătuită din persoanele tinere și instruite, aceasta fiind cea mai solicitată categorie în exterior. Datele statistice relevă că actualmente, în Republica Moldova, cel mai mare exod are loc în categoriile de vârstă 15-24 ani și 35-44 ani, prima dintre aceste categorii reprezentând tineretul care a decis să-și înceapă viața în altă țară, iar cea de a doua categorie fiind persoane care și-au pierdut speranța de a se realiza în Republica Moldova adecvat capacităților lor.

Acest exod al capitalului uman are ca și consecință o multitudine de efecte negative, deoarece prin dispariția lui din țară: (i) pe de o parte se distruge baza principală a creșterii economice, implicit a bunăstării oamenilor; (ii) pe de altă parte se aprofundează așa numitul "sindrom olandez" sau "boala olandeză", cauzată de un aflus uriaș de valută străină - fenomen care conduce la:

- aprecierea excesivă a valutei naționale;
- stimularea importurilor;
- descurajarea exporturilor;
- extinderea disproporționată a business-ului financiar pe fondul subdezvoltării sectorului real al economiei;
- dezorientarea/decăderea morală a oamenilor, deoarece recipienții/beneficiarii transferurilor bănești pierd motivarea pentru muncă;
- dezorientarea Guvernului, care nimerește în situația "confortabilă" de a nu-și mai face probleme privind căile de acumulare a valutei pentru plata datoriilor externe, prin dezvoltarea business-ului autohton și dezvoltarea potențialului de export etc.

⁵ Curba lui Philips

Dar cele mai mari pierderi sunt cele sociale, exprimate prin dezintegrarea familiilor, impactul psihologic asupra copiilor rămași fără părinți, distrugerea legăturilor dintre generații.

Exodul forței de muncă a atins proporții de-a dreptul apocaliptice. Acest proces s-a intensificat enorm odată cu venirea la putere a Partidului Comuniștilor, în anul 2001. Exodul, secondat de îmbătrânirea și reducerea numărului de locuitori, a avut efecte similare cu cele ale unui război devastator, astfel încât, în total, în anii 1991-2008, Republica Moldova a pierdut 846.000 de oameni economic activi. După indicatorul ocupării forței de muncă, economia țării noastre a suferit cele mai mari pierderi dintre toate cele 22 de state aflate în tranziție. Dacă în anul 1996 gradul de ocupare în câmpul muncii constituia 66,5%, atunci în 2009 - era de doar 40,0%. Pentru comparație vom indica că rata de ocupare a forței de muncă în Uniunea Europeană este actualmente de 69%, iar obiectivul Strategiei Europene 2020, adoptată de Comisia Europeană la 03.03.2010, prevede o creștere a acestei rate până la 75%.

B.3 Dinamica ratei de ocupare a forței de muncă

Dinamica dezastruoasă a ratei ocupării forței de muncă în Moldova este o expresie a deja numitei legități Philips, fenomenul expulzării celor ocupați în economia reală fiind o consecință a aplicării metodelor monetariste de suprimare disproporționată a inflației prin metode monetariste, în primul rând prin menținerea ratelor înalte a dobânzii la credite și supraaprecierea monedei naționale.

Din punct de vedere economic, forța de muncă reprezintă cel mai valoros factor de producție și dezvoltare. Astfel, politicile antiinflaționiste aplicate pe parcursul anilor de independență au avut un efect pronunțat antieconomic. Mai mult, această politică are efecte nu numai antieconomice, dar și antistatale și antinaționale, deoarece prin expulzarea populației peste hotare s-a ruinat, posibil sub masa critică, nucleul celor care sunt purtătorii cei mai valoroși ai spiritului național, ai idealului național - celor care, în sfârșit, sunt capabili să formuleze ideea națională, idee despre necesitatea căreia atât de mult și atât de steril se discută la noi de mulți ani.

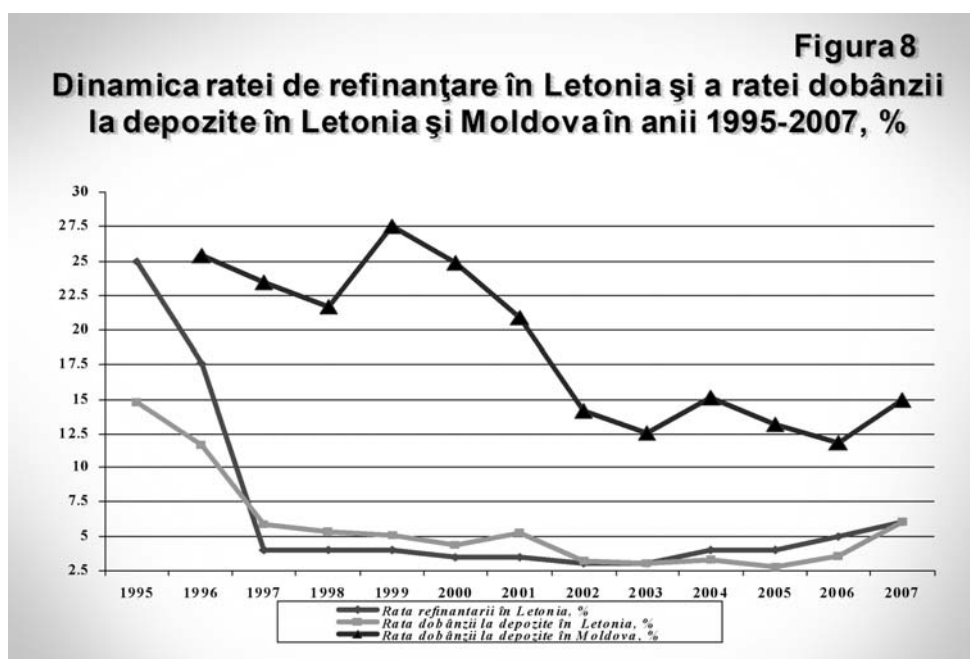
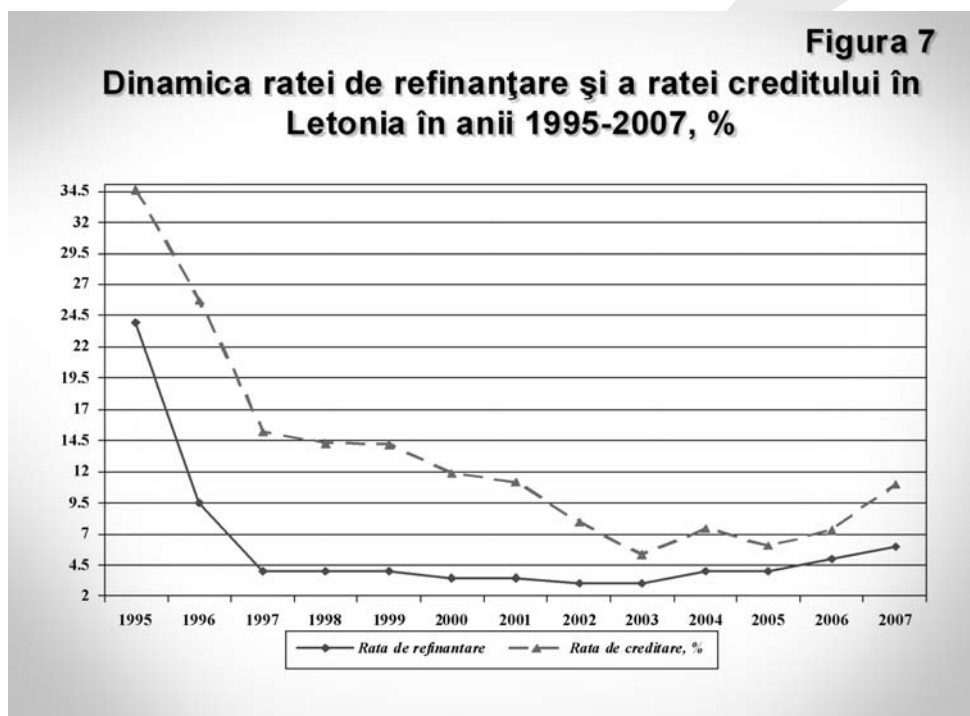
Anume păstrarea și dezvoltarea acestui spirit național constituie chezașia supraviețuirii și prosperării popoarelor, inclusiv sub aspect economic. Acest mare adevăr e demonstrat în geniala carte a lui Gustave Le Bon, "Psihologia maselor", carte pe care președintele SUA Theodore Roosevelt o ținea în Casa Albă alături de Biblie. Anume în perioada președinției lui Theodore Roosevelt (1901-1909), s-a consolidat conceptul sub denumirea "Visul American", care este una din principalele repere (dacă nu principalul) ale ideii naționale a Americii.

Suntem diferiți de americani, dar este ademenitor și pentru noi, cetățenii Republicii Moldova, să realizăm un asemenea vis "... al unei țări în care viața ar trebui să fie mai bună, mai plină, mai bogată pentru toți, cu posibilități pentru fiecare în funcție de abilități și rezultate". Un astfel de vis în sine conține un enorm stimulent economic, posibil mai puternic decât stimulenții financiari și materiali, iar realizarea lui ar fi un factor enorm de puternic de relansare economică și socială a Republicii Moldova. În sensul de a-și realiza acest vis în propria țară, cetățenii moldoveni care lucrează peste hotare se deosebesc puternic, în comparație cu alți migranți, prin faptul că ei transferă acasă cu mult mai mulți bani din totalul pe care îl câștigă. Pe lângă această manifestare, concetățenii noștri se evidențiază prin hărnicie, disciplină și toleranță (răbdare) față de cei din jur.

Utilizarea acestor calități ale cetățenilor noștri între granițele Republicii Moldova, în cazul întoarcerii lor acasă, se poate solda cu efecte similare acelor care au loc în Irlanda contemporană, țara cu cele mai înalte ritmuri de creștere economică din toată Uniunea Europeană, și cu reputația de "Tigrul Celtic al Europei" de până la criza financiar-economică actuală. Amintim că Irlanda, care este comparabilă ca număr al populației cu Republica Moldova la începutul anilor '60 ai secolului trecut, era o țară agrară, precum Moldova de azi, și în anii '80 a suferit o emigrare enormă a forței de muncă și un șomaj de 27%.

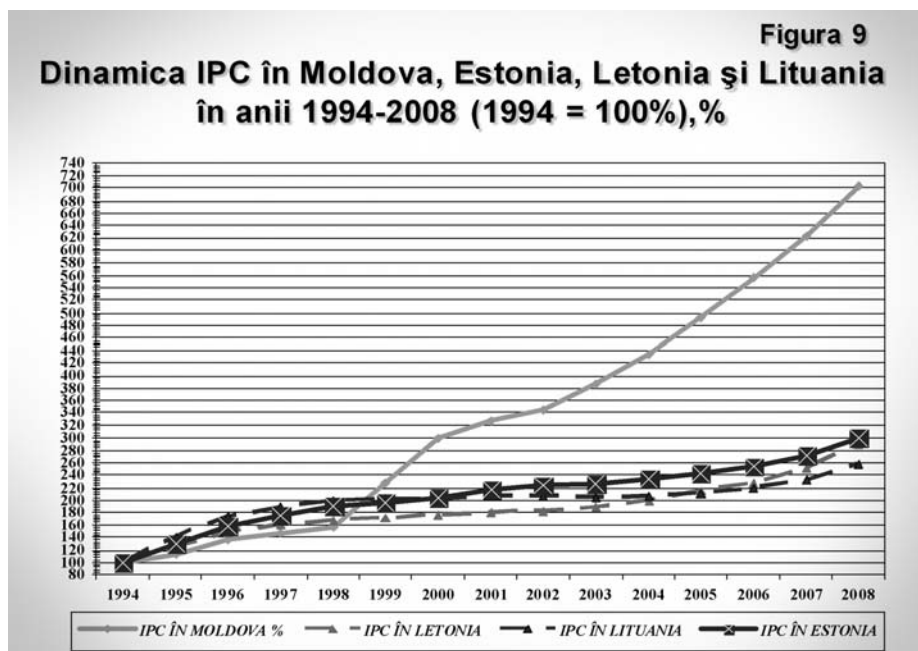
B.4 Strategii de viitor

Crearea noilor locuri de muncă depinde, în primul rând, de existența condițiilor favorabile de dezvoltare a antreprenoriatului, care la rândul său se află în dependență directă cu reducerea ratei dobânzii la credite. În acest sens, pentru viitor, Republica Moldova urmează să aplice aceleași politici care s-au dovedit a fi eficiente și în țările Baltice, chiar la începuturile integrării europene reale a lor. Astfel, în Letonia, rata de refinanțare a fost redusă de la 24% în 1995 până la 4% în 1997 și până la 3% către 2003.

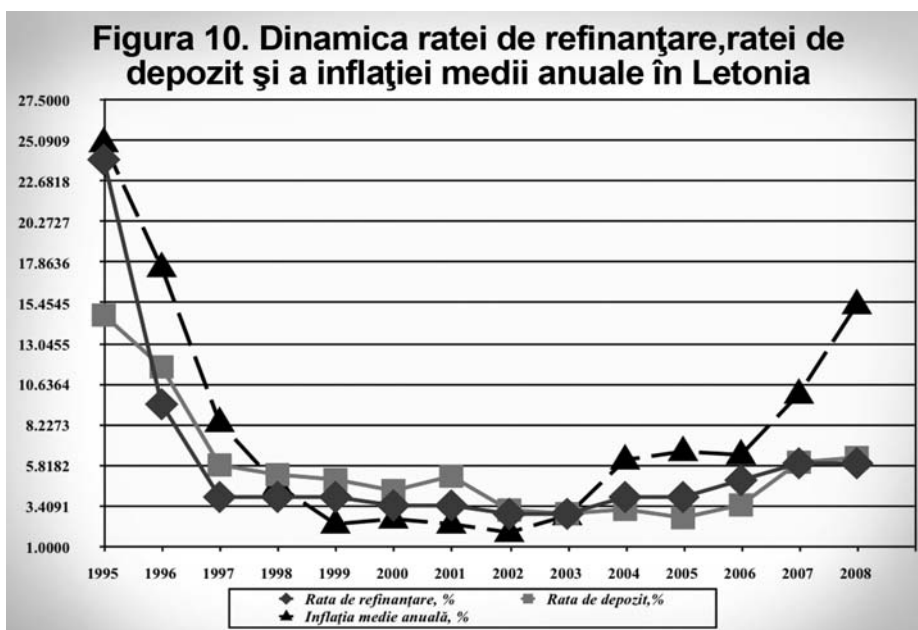
Aceasta a avut drept consecință reducerea substanțială a ratei creditelor (figura 7), până la 5-10% (de 2-3 ori mai mici decât în Moldova), dar și a ratei depozitelor (figura 8), până la 2,5-5% (de 3-5 ori mai mici decât în Moldova). Creditele ieftine contribuie la dezvoltarea antreprenoriatului, ceea ce generează noi locuri de muncă și conduce la majorarea salariilor. Pe de altă parte, ratele joase la depozite descurajează depunerile populației în bănci și încurajează plasarea surselor bănești în afaceri prin cumpărarea unor acțiuni sau prin lansarea propriului business. Figura 8 arată că în perioada de când a fost emisă valuta națională, populația putea obține anual, fără vreun risc, dobânzi de la 12% până la 25%. În același timp, o investiție în agricultură, care pe lângă riscurile legate de conjunctura pieței implică riscuri mari legate de condițiile naturale, aduce un profit de 5-10% sau de multe ori aduce chiar pierderi. Astfel, măsurile indicate în compartimentul B.3 al prezentului text vor contribui substanțial și la crearea noilor locuri de muncă.

În favoarea măsurilor propuse de relaxare a creditării, este necesar de adus mai multe argumente, deoarece oponenții invocă pericolul inevitabil al unei inflații de mari proporții, nocive pentru populație și stabilitatea macroeconomică. Acest punct de vedere este combătut foarte clar, în primul rând, de exemplul țărilor Baltice, care aplicând rate ale creditării de câteva ori mai mici decât Republica Moldova, au beneficiat de o mult mai puternică creștere economică decât țara noastră (figura 1), astfel încât, în 2007, PIB-urile Estoniei și Letoniei le întreceau pe cele din 1994 de 2,3 ori, PIB-ul Lituaniei, respectiv de 2,1 ori, iar PIB-ul Republicii Moldova a crescut în

aceeași perioadă doar de 1,3 ori. În același răstimp, conform datelor din figura 9, prețurile (indicele prețurilor de consum - IPC) în Estonia au crescut de 2,7 ori, în Letonia - de 2,5 ori, în Lituania - de 2,3 ori, iar în Republica Moldova - de 6,2 ori. Concomitent, fiările Baltice au reușit să asigure și un nivel relativ înalt a ratei de ocupare a forței de muncă. Astfel, în Letonia, acest indice este actualmente de 61% la femei și 60,9% la bărbați, în Lituania 60,7% și 59,5%, iar în Estonia 64,1% și 63,0%.

Esențial în procesul de relaxare a creditării în Letonia (exemplul căreia este relevant pentru celelalte două țări baltice) este faptul că rata de refinanțare (rata de bază), pe parcursul anilor de la depunerea cererii de aderare la Uniunea Europeană și până la actuala criză financiar-economică mondială, era stabilită sau sub nivelul inflației sau la un nivel ce depășea foarte puțin nivelul inflației (figura 10).

În Republica Moldova, dimpotrivă, se aplică o politică monetar-creditară de suprimare cu orice preț a inflației, ceea ce se exprimă prin menținerea permanentă a nivelului ratei de refinanțare a BNM la un nivel mai înalt decât nivelul inflației. Figura 11 relevă că în perioada 1997-2008, cu excepția anilor 1999 și 2000, adică a anilor afectați profund de criză financiară regională de la sfârșitul anilor '90, rata de refinanțare se stabilea constant peste nivelul inflației.

Anume acest coraport era justificat drept unul singur corect, fiind prezentat ca o garanție împotriva întoarcerii timpurilor inflației galopante și a hiperinflației. Dar, în realitate, stabilirea pe parcursul mai multor ani a ratei de refinanțare la un nivel substanțial mai înalt decât nivelul inflației a adus în țara noastră:

- (I) nivel înalt al ratelor dobânzilor la depozite;
- (II) nivel înalt al ratelor dobânzilor la credite, care creează o foamă de bani în sectorul

real al economiei și conduc la ritmuri joase de creștere economică și la șomaj, respectiv la exodul forței de muncă în străinătate;

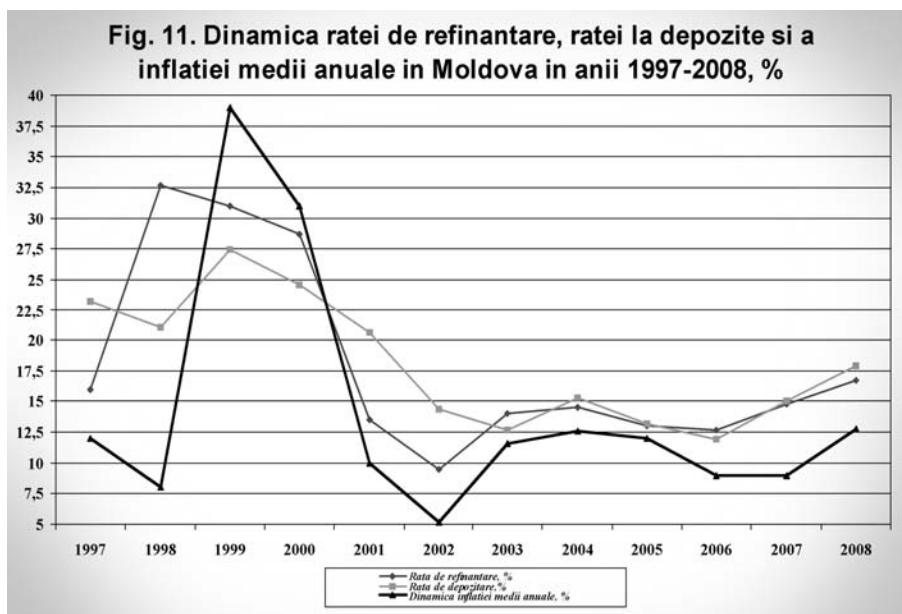
(III) imposibilitatea formării pieței hârtiilor de valoare, deoarece populația și întreprinderile au posibilitatea de a depune banii în depozite avantajoase și sigure, în calitate de alternativă a obținerii veniturilor din sectorul real al economiei cu o rentabilitate aproape inexistentă,

(IV) lipsa totală de interes din partea populației de a-și lansa propriul business (ceea ce afectează dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, care sunt factorul determinant în dezvoltarea economică pe plan mondial) și care, îndeosebi în sectorul agroindustrial, are o rentabilitate mică și riscantă de numai 5-10%, în timp ce depunerile în depozite aduc un venit absolut sigur și garantat de cel puțin 12-15%; în societate s-a înrădăcinat chiar mentalitatea de rentier (adică de persoană care beneficiază de o rentă, din care trăiește fără să desfășoare vreo activitate productivă pentru a-și câștiga existența);

(V) rate înalte la creditele interbancare.

Factorii enumerați au adus la concentrarea și circulația banilor preponderent în sfera financiar-bancară, unde aceștia generează profituri neasigurate cu mărfuri și servicii, fortificând, astfel, presiunea inflaționistă asupra economiei și creând bariere puternice în calea pătrunderii banilor în economia reală. În același timp, rata înaltă de creditare este un factor puternic de reproducere a inflației, deoarece contribuie direct la creșterea prețului de cost al mărfurilor și serviciilor și, prin urmare, la creșterea prețurilor.

Un argument interesant în folosul păstrării ratei înalte a ocupării forței de muncă, a ritmurilor înalte de creștere a PIB, a veniturilor reale ale populației și a unui echilibru dintre exporturi și importuri cu prețul admiterii unei inflații înalte și a unei puternici deprecieri a valutei naționale - îl constituie exemplul "extremal" al Belarusului (o altă țară fostă republică în cadrul URSS). În figura 12 este elucidat faptul că în această țară, pe parcursul anilor 1996-2003, inflația anuală întrecea permanent rata de refinanțare.

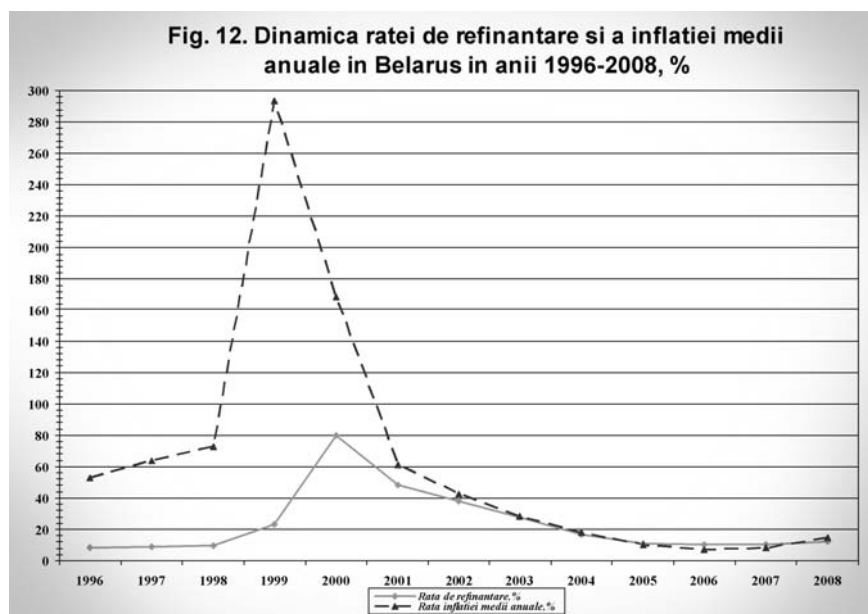

Politica de relaxare a creditării și, implicit, de refuz a suprimării inflației, a adus în Belarus, pe parcursul anilor 1995-2002, o creștere a prețurilor de 105 ori și o depreciere de 155 ori a valutei naționale față de dolarul american. În același timp, a avut loc o creștere a PIB de 1,7 ori și, datorită indexărilor, salariile nominale au crescut de 250 ori, adică cu ritmuri mult mai înalte decât inflația, astfel încât salariile reale s-au majorat de 2,4 ori. Pentru a obține asemenea rezultate în condiții de inflație galopantă, indexarea a fost utilizată cu succes în diferite perioade de timp și în Brazilia sau Israel. Concomitent, în perioada de timp indicată, în Belarus a fost menținută o rată de ocupare în câmpul muncii de circa 73% (pentru comparație - în Moldova, în 2008, acest indicator era de 43%), iar gradul de acoperire a importurilor cu exporturile a fost menținut la un nivel de 82-90% (în Moldova, către anul 2008, acest indicator a scăzut la 32,5%). Drept consecință, PIB-ul Belarusului în 2008 îl întrecea pe cel din 1995 de 2,6 ori, iar PIB-ul Moldovei, în acest răstimp, a crescut doar de 1,3 ori.

Un alt exemplu relevant, în context, îl constituie Statele Unite ale Americi, care, în scopul accelerării creșterii economice, în repetate rânduri, începând din timpul Marii Depresiuni de la începutul anilor '30 ai secolului trecut, a promovat o politică monetară expansionistă bine ținută.

Una din aceste măsuri de proporții impresionante a fost întreprinsă de această țară la începutul secolului curent, exact înaintea emiterii noii monede europene - euro, când Sistemul Federal de Rezerve (analogul Băncii Naționale a Moldovei) a diminuat rata de refinanțare de

la 6% în 2000, până la 0,75% către sfârșitul anului 2002. Măsura numită a avut drept consecință diminuarea ratei la credite și o depreciere puternică a dolarului față de Euro. În rezultat, SUA au beneficiat de o considerabilă accelerare a creșterii economice, a scăderii șomajului și a sporirii competitivității mărfurilor și serviciilor americane față de mărfurile și serviciile Uniunii Europene, ceea ce a contribuit la o accelerare a exporturilor americane.

O prioritate strategică în domeniul creării noilor locuri de muncă în Republica Moldova o constituie dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, ceea ce va servi drept bază economică pentru formarea unei clase mijlocii, clasă care, precum e demonstrat de practicile europene, va fi în viitor nucleul unei societăți stabile și democratice, clasă care nu va permite accesarea la putere a forțelor politice fie de extremă stânga, fie de extremă dreapta.

Pentru aceasta, vor fi întreprinse următoarele măsuri:

- crearea condițiilor necesare fiecărui om pentru lansarea propriului business, în primul rând prin acordarea de înlesniri fiscale și prin compensarea de către stat, parțial sau complet, a ratei dobânzii la credite, pentru faza incipientă a afacerii;
- elaborarea și implementarea: a) a programului "Start" pentru antreprenorii începători; b) a programului "Progres" pentru întreprinderile care se află la etapa de extindere a activităților și c) a programului "Dezvoltare" pentru întreprinderile care realizează planuri de sporire a competitivității și de certificare a mărfurilor;
- oferirea prioritară a susținerii de către stat a întreprinderilor mici și mijlocii: a) care își desfășoară activitatea în localitățile rurale; b) care sunt fondate de către cetățenii întorși de peste hotare, oferind pentru aceste două categorii de întreprinderi vacanțe fiscale pe termen de 5 ani;
- susținerea activităților întreprinderilor de confecții, tricotaje, marochinărie și încălțăminte care folosesc materiile prime, accesoriile și materialele auxiliare, designul, uneori și unele echipamente de la clienți, activând în regim vamal de perfecționare activă (lohn). Cu toate că valoarea adăugată a acestor întreprinderi este deocamdată mică, ele contribuie eficient la creșterea locurilor de muncă, la majorarea exporturilor și la sporirea competitivității produselor moldovenesti.

C. DEZVOLTAREA UNEI ECONOMII ȘI SOCIETĂȚI BAZATE PE CUNOAȘTERE

C.1 Analiza situației actuale

Analiza proceselor globale din ultimele decenii denotă că pe plan mondial succesul economic aparține acelor state care au aderat plenar la tranziția spre societatea informațională (postindustrială) sau, mai exact, spre societatea și economia bazate pe cunoaștere, asigurându-se reducerea, în valoarea produselor și serviciilor, a ponderii materiilor prime, energiei și manoperei, și mărindu-se ponderea cunoașterii, inovațiilor, informației și creației.

Atât considerentele de ordin economic, cât și necesitatea implementării principiilor dezvoltării durabile, impun recunoașterea importanței excepționale a cercetărilor științifice și inovării în evoluția socio-economică a statelor. Conform unor estimări, circa 75% din creșterea Produsului Intern Brut (PIB) se datorează implementării rezultatelor științifice și a tehnologiilor avansate, cunoașterii și informațiilor din practica economică. Respectiv, creșterea bunăstării populației, reducerea poluării și degradării mediului, combaterea schimbărilor climatice, sunt de neconceput fără o bază științifico-tehnologică și inovațională modernă.

C.2. Factori determinanți ai creșterii economice: inovarea

Știința, educația, inovarea și produsele intelectuale, la momentul actual sunt recunoscute pretutindeni în calitate de factori determinanți ai creșterii economice, elemente indispensabile ale strategiilor politice la nivel de state. Asta deoarece pentru guverne este clară legătura dintre abilitatea națiunilor de a încorpora inovațiile în activitățile economice și abilitatea de a concura pe piețele mondiale. Eficiența economiilor moderne depinde, într-o măsură definitorie, de rezultatele transformărilor structurale, bazate pe un proces de schimbare neîntreruptă a tehnologiilor de producere și a sistemelor de management cu altele noi, mai performante. Astfel, crearea și implementarea modelelor economice inovatoare a devenit o condiție definitorie pentru menținerea competitivității statelor lumii la etapa actuală de dezvoltare a umanității. Însă, cu regret, Republica Moldova, conform Raportului Global al Forului Economic Mondial privind competitivitatea pentru anii 2010-2011, se află doar pe locul 94 din 134 de țări, evaluate după 12 indicatori. Deosebit de semnificativ e faptul că dintre acești indicatori, cel mai rău este cel ce ține de sfera inovării - țara noastră la acest indicator plasându-se doar pe locul 129. De menționat că indicele global al competitivității reprezintă unul din factorii cei mai importanți după care se conduc decidenții în plasarea investițiilor la nivel mondial.

Modernizările actuale în Republica Moldova se produc preponderent din contul importului de noi tehnologii și sisteme de management. Costurile mai reduse ale cercetării-inovării în țara noastră, în comparație cu mediul internațional, care pe termen scurt reprezintă un avantaj, pe termen lung creează un risc suplimentar legat de "brain-drain" ("scurgere de creieri") în contextul globalizării. Similar activităților economice, activitățile de inovare sunt concentrate preponderent în orașele Chișinău și Bălți. Acest lucru reprezintă un obstacol serios în calea dezvoltării regionale și a cooperării transfrontaliere în cadrul EuroRegiunilor, organizație din care face parte și țara noastră.

Structurile existente ce țin direct de activitățile de inovare - Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic (AITT) a Academiei de Științe a Moldovei, Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI), instituțiile de cercetare științifică și universitățile - nu asigură eficiența necesară, deoarece lipsesc sau se găsesc în stare incipientă elementele esențiale necesare unui sistem modern de inovare, cum ar fi: **a) componenta structural-instituțională** - parcurile științifico-tehnologice, incubatoarele de inovare, centrele de transfer tehnologic, clusterelor, platformele tehnologice; **b) componenta de personal** - instituții și centre de instruire ce asigură pregătirea și formarea continuă a specialiștilor (inclusiv a funcționarilor publici de profil) în managementul inovațional, marketingul produselor noi, transferul și auditul tehnologic etc; **c) componenta de consulting și informațională** - organizații, centre, consultanți independenți, care oferă servicii în diverse domenii ale procesului inovațional, inclusiv de acumulare, procesare și diseminare a informației; **d) componenta financiară** - diverse fonduri investiționale, de risc, de asigurare etc.

C.3 Strategii de viitor

Pentru dezvoltarea în Republica Moldova a unei economii inovaționale și a unei societăți informaționale, urmează a fi realizate următoarele obiective:

- reformarea sistemului educațional și a celui de cercetare - dezvoltare conform modelelor europene din domeniu, în special ținând cont de practicile țărilor baltice, prin: a) elaborarea și adoptarea unui cadru legislativ, care ar asigura indispensabilitatea științei și învățământului superior; b) separarea activităților de cercetare-inovare de cele de finanțare și evaluare, prin transmiterea, conform practicilor europene, inclusiv a celor implementate în toate țările baltice, a funcțiilor de management al științei unui Minister al Educației și Științei și crearea unui Consiliu Național pentru Știință independent, care ar evalua rezultatele activităților de cercetare - inovare; c) ajustarea activităților sferei științifice și educaționale la prioritățile de dezvoltare social-economică a țării; d) integrarea învățământului și cercetării-dezvoltării în spațiul educațional, științific și inovațional european; e) implementarea în procesul de instruire de toate nivelele a cursurilor și disciplinelor de pregătire antreprenorială și de dezvoltare a spiritului antreprenorial, în special prin consolidarea capacităților educaționale în domeniul pregătirii, transferului tehnologic și extensiunii; f) elaborarea și implementarea unui sistem național de perfecționare continuă, inclusiv în domeniul administrației publice, în conformitate cu standardele și cerințele europene;
- crearea sistemului național de inovare prin: a) formarea cadrului normativ de organizare și stimulare a activităților de inovare; b) crearea unei rețele de instituții, care va contribui la obținerea și diseminarea cunoștințelor și tehnologiilor noi. Sistemul în cauză, constituind o totalitate de structuri interactive, va permite elaborarea, absorbția, protecția și transferul în practica social-economică a inovațiilor tehnologice și manageriale; c) restabilirea, dezvoltarea și stimularea colaborării cu rețelele naționale de inovare și participarea la cele internaționale; d) stimularea creării și funcționării firmelor private (în special a IMM-urilor) de inovare, cum ar fi: centre informaționale, de consultanță, engineering, transfer tehnologic etc; e) crearea mecanismelor de stimulare și suport financiar al activităților de inovare: fonduri de risc (venture), fonduri de subvenționare a inovării, credite bancare cu rate reduse ale dobânzii etc; f) pregătirea și formarea continuă a specialiștilor în managementul activităților de inovare, în protecția, evaluarea și marketingul obiectelor de proprietate intelectuală; g) sporirea motivării cercetătorilor și inovatorilor prin crearea mecanismelor juridice și economice de stimulare a acestora; h) facilitarea accesului cercetătorilor și inovatorilor la infrastructura de inovare;

- creșterea competitivității economiei, prin: a) crearea și stimularea parteneriatelor între organizații de cercetare, universități și agenții economice; b) diversificarea și dezvoltarea schemelor de finanțare și/sau cofinanțare a proceselor inovative; c) introducerea în circuitul economic și practica socială a tehnologiilor și cunoștințelor noi; d) formarea și dezvoltarea resurselor umane capabile să genereze, să asimileze și să aplice în practică noile cunoștințe și tehnologii; e) dezvoltarea parteneriatelor publice-private în inovare și transfer tehnologic prin inițierea și realizarea unor proiecte comune (consorții/clustere, platforme tehnologice, parcuri științifico-tehnologice, incubatoare de inovare etc); f) elaborarea și implementarea cadrului normativ privind simplificarea procedurilor de cofinanțare din surse bugetare a firmelor inovative, susținerea colaborării acestora cu organizațiile de cercetare-inovare și universități; g) extinderea cooperării internaționale, inclusiv prin participarea în programe și proiecte de inovare; h) atragerea specialiștilor valoroși din străinătate în activitățile din cadrul sistemului național de inovare; i) organizarea și stimularea stagiilor în străinătate, în vederea pregătirii specialiștilor și preluării experiențelor performante;

- ameliorarea calității vieții prin: a) elaborarea și implementarea de soluții, inclusiv tehnologice, la probleme de nivel național, regional și local în vederea creșterii eficienței politicilor legate de sănătate, educație, mediu, amenajarea teritoriului și valorificarea resurselor; b) crearea unor mecanisme eficiente de absorbție a tehnologiilor și cunoștințelor din străinătate.

D. DEZVOLTAREA SFEREI AGROINDUSTRIALE

D.1. Analiza situației actuale

Una din prioritățile principale ale prezentului Plan o constituie modernizarea sferei agroindustriale și a infrastructurii rurale, deoarece crearea unei agriculturi și industrii de procesare a materiei prime agricole durabile și rezistente la condițiile naturale nefavorabile, precum și la șocurile economice externe, constituie un imperativ indiscutabil pentru dezvoltarea țării noastre pe termen lung. În acest context, argumentele principale sunt următoarele: a) sectorul real al economiei moldovenești are un caracter pronunțat agroindustrial; b) activitatea agricolă pentru absolută majoritate a populației Republicii Moldova reprezintă sursa de bază a existenței; c) în localitățile rurale se înregistrează cel mai înalt nivel de sărăcie și al emigrării forței de muncă peste hotare.

Sub guvernarea comunistă, sectorul agroindustrial al economiei a fost o victimă a politicilor complet defectuoase, degradându-se din cauza reducerii dramatice a investițiilor sau a lipsei de tehnologii avansate și metodelor performante de management, dar în primul rând - din cauza exodului oamenilor tineri și instruiți în alte sfere de activitate, preponderent peste hotare.

D.2 Strategii de viitor

Pentru asigurarea dezvoltării durabile a sectorului agroindustrial și a infrastructurii rurale, se propun următoarele măsuri:

- crearea în fiecare localitate rurală a întreprinderilor de procesare și/sau de păstrare a materiei prime agricole;
- producerea pe o scară tot mai largă a produselor alimentare pure din punct de vedere ecologic;
- dezvoltarea prioritară a domeniilor cu valoare adăugată înaltă, cum ar fi complexe viti-vinicol, pomicol, legumicol etc;
- restabilirea și dezvoltarea producerii de plante medicale și etero-uleioase;
- asigurarea protecției solurilor împotriva eroziunii și degradării;
- susținerea de către stat a implementării în practica agroindustrială a noilor cunoștințe, tehnologii și metode performante de management;
- crearea și implementarea mecanismelor de consolidare juridică și managerială a terenurilor agricole, după criterii economice și ecologice;
- stimularea integrării pe verticală-creării sistemului unic al circuitului alimentar "producere prelucrare-comercializare" pe principii reciproc avantajoase pentru toți partenerii;
- dezvoltarea în continuare a bazei tehnice, restabilirea și construirea noilor sisteme de irigare;
- crearea și implementarea soiurilor, hibridilor de plante, raselor și crosurilor de animale cu productivitate și rezistență înalte;
- perfecționarea tehnologiilor existente, elaborarea și implementarea noilor tehnologii avansate nepoluante, cu consum redus de energie;
- scientizarea producătorilor din sectorul agricol prin asigurarea accesului acestora la performanțele științifice, dezvoltarea în continuare a rețelei de extensiune;
- dezvoltarea turismului rural, utilizând formele specifice ale acestuia: ecologic, viti-vinicol, cultural, etno-folcloric, artizanal, balneo-sanatorial;
- crearea unui sistem de protecție eficientă a drepturilor țăranilor la proprietatea funciară și patrimonială;
- elaborarea proiectelor-tip de business-planuri care ar conține cultivarea și prelucrarea producției agricole în fiecare localitate rurală;
- crearea, cu susținerea de către stat a unei rețele de centre de prestare a serviciilor agrotehnice, agrochimice, agronomice și zootehnice, precum și a sistemelor de colectare și cumpărare a mărfurilor agricole (laptelui, cărnii, strugurilor, fructelor, legumelor, cerealelor etc).

AUTORI:

Planul de modernizare și europenizare a Republicii Moldova prin crearea de locuri de muncă

este un program realizat de specialiștii MAE,
în colaborare cu parteneri din societatea civilă
și mediul universitar.

COORDONATORI:

Veaceslav Untilă, președintele MAE
Veaceslav Afanasiev, șeful Departamentului de Strategie
și Planificare al MAE, Doctor în Științe.

PARTIDUL MIȘCAREA ACȚIUNEA EUROPEANĂ

Chișinău, str. București, nr. 88

Tel: (022) 92 99 66

Email: office@ae.md

www.ae.md

MAE

**ACUM VOTEAZĂ
CHEIA!**